

بررسی تیپ شخصیتی شخصیت‌های رمان شوهر آهو خانم

ملیحه قاسمی*

یدالله جلالی پندری**

چکیده

انسان‌ها ساختار روانی پیچیده‌ای دارند و در موقعیت‌های گوناگون و ارتباط با افراد متفاوت تغییرپذیرند. بنابراین، ارزیابی شخصیت افراد کار ساده‌ای نیست که بتوان بر اساس آزمون‌های متفاوت به نوع شخصیت هر فرد پی برد؛ اما روان‌شناسان برای شناخت نسبی هر شخصیت آزمون‌هایی مطرح کرده‌اند. تیپ‌نمای «مایرز-بریگز» یکی از این روش‌هاست که به کمک آن می‌توان به شناخت چهار بُعد شخصیتی انسان دست یافت. این چهار بُعد شامل برون‌گرا-درون‌گرا، حسی-شهودی، فکری-احساسی، و باساختار-منعطف است که ترکیب این چهار بُعد موجب پیدایش شانزده تیپ شخصیتی می‌شود.

رمان شوهر آهو خانم، اثر علی محمد افغانی، با توصیف جزئی اعمال و رفتار شخصیت‌ها، گزینه مناسبی برای شناخت تیپ شخصیتی شخصیت‌های اصلی آن (سیدمیران، آهو، و هما) است. در این پژوهش، با توجه به اطلاعاتی که نویسنده از شخصیت‌های خود به خواننده می‌دهد، به عبارت‌های هر بُعد امتیاز داده شده است. و پس از تحلیل و بررسی هر کدام از این عبارت‌ها، تیپ شخصیتی سیدمیران برون‌گرا، حسی، فکری، و باساختار، تیپ شخصیتی آهو برون‌گرا، حسی، فکری/احساسی، و باساختار، و تیپ شخصیتی هما برون‌گرا، حسی، فکری، و منعطف به دست آمد.

کلیدواژه‌ها: روان‌شناسی شخصیت، تیپ شخصیتی، علی محمد افغانی، شوهر آهو خانم.

* کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه یزد malihe1986ghasemi@gmail.com

** دانشیار زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه یزد jalali@yazduni.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۱۰/۳۰، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۲/۱۷

۱. مقدمه

محمدعلی اسلامی ندوشن، در مقاله‌ای با عنوان «درباره شوهر آهو خانم» (۱۳۴۰)، نخستین کسی است که به نقد رمان شوهر آهو خانم پرداخت و آن را از لحاظ ادبی، تاریخی، و اجتماعی، شاهکاری در زبان فارسی معرفی کرد. داوود ملاپور فیلم شوهر آهو خانم (۱۳۴۷) را بر اساس این رمان کارگردانی کرد. صفیه توکلی مقدم نیز، در پژوهشی با عنوان «جامعه‌شناسی رمان معاصر فارسی (شوهر آهو خانم، همسایه‌ها، و جای خالی سلوچ)» (۱۳۸۳)، با توصیف و تحلیل ویژگی کلی و فرعی جامعه‌شناسی هر اثر، نشان داد که رمان معاصر فارسی چگونه می‌تواند ساختار اجتماعی جامعه ایرانی را در دوره‌های گوناگون تاریخی منعکس کند. همچنین، معصومه قربانی ورکلابی در پژوهشی دیگر با عنوان «نقد جامعه‌شناسی بر رمان شوهر آهو خانم اثر علی محمد افغانی» (۱۳۸۹)، کوشیده است تأثیراتی را که نویسنده از جامعه می‌پذیرد و متقابلاً تأثیراتی را که با توجه به خلق اثر خود در روند امور اجتماعی، سیاسی، و فرهنگی می‌گذارد، آشکار کند. گفتنی است که در هیچ‌کدام از این تحقیقات انجام‌شده، اشاره‌ای به روان‌شناسی اجتماعی که این مقاله بر اساس آن شکل گرفته، نشده است.

علی محمد افغانی در ۱۳۰۵ در کرمانشاه زاده شد؛ تحصیلات متوسطه را در آن شهر گذراند. برای ادامه تحصیل به تهران رفت و وارد دانشکده افسری شد. به سبب ممتاز بودن، موفق به اخذ بورس تحصیلی برای امریکا شد و در همان‌جا بود که با ادبیات و رمان آشنا شد. در ۱۳۳۳، هنگام بازگشت از امریکا، دستگیر و به زندان قصر منتقل شد. در زندان، نخستین جرقه‌های نگارش رمان شوهر آهو خانم در ذهن او درخشیدن گرفت.

۲. تیپ‌های شخصیتی

علی محمد افغانی، رمان شوهر آهو خانم را به گونه‌ای شخصیت‌پردازی کرده که مخاطب علاوه بر شناخت جزئی از شخصیت‌های دیگر داستان، می‌تواند به نوع تیپ شخصیتی هر کدام از شخصیت‌های اصلی نیز پی ببرد.

روش‌های متفاوتی برای تشخیص تیپ شخصیتی افراد وجود دارد که در این پژوهش، بر اساس تحقیقات «مایرز — بریگز» (Myers-Briggs Type Indicator (MBTI))، که به معرفی شانزده تیپ شخصیتی می‌پردازد، تیپ شخصیتی سه شخصیت اصلی رمان شوهر آهو خانم (سیدمیران، آهو، و هما) مشخص می‌شود.

تیپ مایرز-بریگز چهار بُعد از شخصیت انسان را معرفی می‌کند: برون‌گرا- درون‌گرا، حسی- شهودی، فکری- احساسی، و باساختار- منعطف که به اختصار توضیح داده می‌شوند. برون‌گرا در برابر درون‌گرا: توجه افراد برون‌گرا به دنیای بیرون است؛ آن‌ها معمولاً به راحتی با اطرافیان ارتباط برقرار می‌کنند. ضمناً افکارشان حول مسائل عملی می‌چرخد. افراد درون‌گرا اغلب در افکار درونی خود غوطه‌ورند و ترجیح می‌دهند اوقات خود را بدون حضور دیگران بگذرانند؛ افکارشان نیز انتزاعی و گریزان از فعالیت‌های عینی و ملموس است (گنجی، ۱۳۸۴: ۱۳۵).

حسی در برابر شهودی: تمرکز افراد حسی در جست‌وجوی تجربیات تازه و گرایش به سمت دنیای عملی است (شولتز، ۱۳۸۶: ۱۱۹). این بُعد از شخصیت به نحوه جمع‌آوری اطلاعات اختصاص دارد. افراد حسی به وسیله حواس پنج‌گانه اطلاعات دریافت می‌کنند؛ اما افراد شهودی بر خلاف افراد حسی از حس ششم خود کمک می‌گیرند و فقط به حواس پنج‌گانه اکتفا نمی‌کنند (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۷۸-۷۹).

فکری در برابر احساسی: این بُعد به طرز تصمیم‌گیری افراد برمی‌گردد؛ افرادی که فکری بودن را ترجیح می‌دهند سعی می‌کنند در تصمیمات خود از عقل و منطق استفاده کنند. بر خلاف این افراد، افراد احساسی معمولاً «از ارزش‌های سنتی و اصول اخلاقی که آموخته‌اند پیروی می‌کنند... آن‌ها از لحاظ عاطفی حساس بوده و به راحتی رابطه دوستی برقرار می‌کنند» (شولتز، ۱۳۸۶: ۱۱۸-۱۱۹).

باساختار در برابر منعطف: این بُعد شخصیتی به سبک زندگی افراد مربوط می‌شود.

افراد باساختار بیش‌تر در چارچوب کار می‌کنند، مقید به برنامه‌ریزی هستند و طبق برنامه پیش می‌روند؛ ولی افراد منعطف در کارهای خود انعطاف بیش‌تری نشان می‌دهند و زیاد تابع برنامه‌ریزی نیستند و ممکن است چند کار را با هم انجام دهند. اما افراد باساختار ترجیح می‌دهند تا یک کار را تمام نکرده‌اند، سراغ کار دیگری نروند (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۷۹).

حاصل ترکیب این چهار بُعد، موجب پیدایش شانزده تیپ شخصیتی در افراد می‌شود. برای هر جنبه ده عبارت مطرح شده است که هر فرد با توجه به پاسخ عبارت‌های هر بُعد، تیپ شخصیتی خود را مشخص می‌کند.

برای مشخص کردن تیپ شخصیتی سیدمیران، آهو، و هما ابتدا عبارت‌هایی مطرح می‌شود که با توجه به توصیف اعمال و رفتارهای علی محمد افغانی از این شخصیت‌ها به

آن‌ها پاسخ داده خواهد شد. سپس، با کشیدن جدولی، امتیاز هر شخصیت در هر بُعد نوشته و مجموع آن محاسبه می‌شود.

با آوردن نمونه، عبارت‌هایی که برای رسیدن به پاسخ آن می‌توان به متن رمان استناد کرد بررسی و تحلیل می‌شوند. اگر پاسخ عبارت به طور مستقیم در رمان شوهر آهو خانم وجود نداشته باشد، بر اساس شناختی که از شخصیت‌های رمان کسب شده است، به آن‌ها جواب داده خواهد شد.

عبارت‌ها به هشت دسته ده‌تایی تقسیم می‌شوند که فرد برای به‌دست‌آوردن تیپ شخصیتی خود، باید مجموع امتیاز بُعد اول با دوم، سوم با چهارم، پنجم با ششم، و هفتم با هشتم را مقایسه کند و در انتها چهار بُعدی را که در آن امتیاز بیش‌تری گرفته یادداشت می‌کند و به تیپ شخصیتی خود پی‌می‌برد (در صورت تساوی امتیازها هر دو بُعد در نظر گرفته می‌شود).

پاسخ عبارت‌های مذکور، منوط به صحیح یا غلط بودن نیست، بلکه سه گزینه وجود دارد که با انتخاب هر کدام از آن‌ها و احتساب مجموع آن در هر بُعد، امتیاز مربوطه مشخص می‌شود. معیار پاسخ به عبارت‌ها و امتیاز آن به این ترتیب در نظر گرفته شده است:

- اصلاً این‌طور نیست = امتیاز صفر؛

- تا حدودی صحیح است = امتیاز یک؛

- کاملاً صحیح است = امتیاز دو.

۱.۲ برون‌گرایی (E)

۱. از صحبت کردن با دیگران انرژی می‌گیرم؛
۲. شناختن من نسبتاً آسان است و من در نظر دیگران شخصی دوستانه و معاشرتی هستم؛
۳. من در ملاقات و بودن با اشخاص جدید راحت هستم؛
۴. دوست دارم کانون توجه باشم؛
۵. اهل صحبت هستم و اغلب ارتباط کلامی را به ارتباط نوشتاری ترجیح می‌دهم؛
۶. تقریباً با هرکسی حرفی برای صحبت پیدا می‌کنم؛
۷. من دوستان و آشنایان فراوانی دارم؛
۸. اگر مدت طولانی تنها بمانم، احساس بی‌قراری فراوان و تنهایی می‌کنم؛
۹. باید مراقب باشم تا به دیگران هم فرصت حرف‌زدن بدهم؛
۱۰. من با صحبت کردن به نتیجه می‌رسم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۸۱-۸۲).

۱.۱.۲ سیدمیران

پیش از تحلیل عبارت‌ها، در برخی عبارت‌ها که می‌توان به چند نمونه در رمان شوهر آهو خانم استناد کرد، به ذکر یک یا دو مورد اکتفا می‌شود.

عبارت ۱: شخصیت سیدمیران به گونه‌ای پردازش شده است که اکثر اوقات خود را صرف صحبت با دوستان، آشنایان، و خانواده می‌کند و قطعاً از آن لذت می‌برد که افغانی نیز آن را تأیید می‌کند (افغانی، ۱۳۹۰: ۷۰۸)؛ بنابراین، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۲: عده فراوان دوستان و آشنایان سیدمیران که در رمان به آنان اشاره شده است، او را در ذهن مخاطب شخصی دوستانه و معاشرتی معرفی می‌کنند (همان: ۳۴). آگاهی از زندگی او نیز شناخت او را نسبتاً آسان می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۳: هنگامی که هما برای نخستین بار با سیدمیران روبه‌رو و با او وارد بحث می‌شود، هر دو به شیوه‌ای راحت و آسوده با یکدیگر صحبت می‌کنند. سیدمیران با هما، در جایگاه یک مشتری (نه زنی که او را دوست دارد)، و هما با سیدمیران، در جایگاه یک نانوا، به آسانی ارتباط برقرار می‌کند (همان: ۳۲). بر این اساس امتیاز ۲ به این عبارت اختصاص می‌یابد.

عبارت ۴: مطالعه اعمال و رفتارهای سیدمیران در رمان شوهر آهو خانم حاکی از آن است که او علاقه‌ای به کانون توجه بودن ندارد؛ حتی پس از تغییر عقیده و آشنایی با هما که در ظاهر او تفاوت‌هایی در مقایسه با قبل ایجاد می‌کند، حس بدی در او ایجاد می‌شود (همان: ۴۱۲)؛ اما سیدمیران، که پس از عهده‌دار شدن مسئولیت‌های صنفی، شرایط متفاوتی در زندگی‌اش ایجاد می‌شود، درصدد برپایی مهمانی و طبیعتاً جلب توجه بالادست‌های خود برمی‌آید. بنابراین، امتیاز ۱ برای این عبارت در نظر گرفته می‌شود.

عبارت ۵، ۶، و ۷: سیدمیران با وجود دوستان و آشنایان فراوانی چون میرزانبی، عبدالمحمد، حمزه، حبیب، و دیگران اهل صحبت و معاشرتی است که با هرکسی حرفی برای گفتن می‌یابد (همان: ۷۹). گفت‌وگوی او با هما در نانوایی برای نخستین بار، می‌تواند نشان‌دهنده این باشد که با هرکسی حرفی برای گفتن دارد. بنابراین، پاسخ عبارت‌های ۵، ۶، و ۷ نیز عدد ۲ است که برای شخصیت سیدمیران کاملاً صحیح است. البته باید گفت که سیدمیران فقط هنگام ترک خانه و آهو و فرزندان نوشتن را به صحبت رودررو ترجیح می‌دهند (همان: ۷۸۶).

عبارت ۸: درباره عبارت ۸ از برون‌گرایی، علی‌محمد افغانی اشاره‌ای به تنهایی سیدمیران نکرده است، زیرا تقریباً در همه صفحات رمان، او یا در کنار آهو و فرزندان، یا در کنار هما و دوستان و آشنایان است. بنابراین، می‌توان استنباط کرد که او شخصیتی است که در جمع بودن و شلوغی را به تنهایی ترجیح می‌دهد و بر این اساس، تنهایی در زمانی طولانی، او را بی‌قرار و دچار حسی ناخوشایند می‌کند که با توجه به این استدلال، «کاملاً صحیح است» برای این عبارت در نظر گرفته می‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۹: اگرچه سیدمیران اهل صحبت و معاشرت با دوستان است، اما آن‌چنان حراف نیست که بتوان امتیاز عبارت ۹ از برون‌گرایی را عدد ۲ دانست، زیرا او در مراد با افراد، هم‌گوینده و هم‌شنونده است (همان: ۴۶۱-۴۶۲).

عبارت ۱۰: شخصیت سیدمیران به گونه‌ای پردازش شده است که سعی می‌کند با صحبت کردن و گاهی بحث کردن به نتیجه برسد (امتیاز ۲). رفتن هما به خیاطی نمونه به نتیجه رسیدن و توافق هما و سیدمیران از طریق صحبت کردن است (همان: ۴۱۸-۴۱۹). بر این اساس، امتیاز سیدمیران در بُعد برون‌گرایی عدد ۱۹ است.

۲.۱.۲ آهو

عبارت ۱: شخصیت آهو و شرایط زندگی او، که در خانه‌ای با همسایه‌های گوناگون به سر می‌برد، او را به سمت آشنایی و صحبت با افراد و زنان گوناگون سوق می‌دهد. او با حضور در چنین محیطی و مراد با آن‌ها احساس خوشایندی دارد و مسلماً از صحبت کردن با آن‌ها انرژی می‌گیرد. جلسات و مهمانی‌هایی که در خانه او برگزار می‌شود حاکی از این مسئله است (همان: ۷۹). بنابراین، می‌توان به پاسخ این عبارت امتیاز ۲ داد.

عبارت ۲: علی‌محمد افغانی در شخصیت‌پردازی آهو به گونه‌ای پیش می‌رود که او در نظر مخاطب، شخصیتی دوستانه و معاشرتی به حساب می‌آید. شخصیت او آن‌چنان پیچیده نیست که نتوان به شناختی صحیح از او دست یافت. برخورد او با هما، در جایگاه مهمان، در بدو آشنایی نشان‌دهنده رفتار دوستانه او با دیگران است (همان: ۲۱۰) (امتیاز ۲).

عبارت ۳: آهو، پس از حضور هما در خانه، در جایگاه همسایه جدید، و آشنایی با او، راحت و آسوده با او رفتار می‌کند و در برخورد با او نشانی از راحت‌نبودن در او احساس نمی‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۴: شخصیت آهو متانت و سادگی خاصی دارد و آن‌چنان غرق زندگی با شوهر و فرزندان خود است که تمایلی به جلب توجه، آن هم برای زنانی هرچند با شأن اجتماعی پایین‌تر از خود، ندارد. آهو با وجود این‌که صاحب‌خانه آن‌ها به حساب می‌آید، یک‌دل و یک‌رنگ در کنار زنان همسایه روزگار می‌گذراند تا این‌که با ورود هما و ایجاد شرایطی جدید و خاص، تغییراتی در رفتار او به وجود می‌آید. او برای عقب‌نماندن از تجدد و زیباسازی هما در مقابل سیدمیران، مجبور به کوتاه‌کردن مو و آرایش خود می‌شود تا مورد توجه سیدمیران قرار بگیرد (همان: ۴۵۰، ۴۴۹). در هر صورت، آهو ذاتاً شخصیتی نیست که تمایلی به کانون توجه بودن داشته باشد. با این اوصاف، پاسخ «تا حدودی صحیح است» برای این عبارت در نظر گرفته می‌شود (امتیاز ۱).

عبارت ۵: آهو با زنان همسایه آشناست و طبیعتاً با آن‌ها وارد صحبت می‌شود. بدین ترتیب، به پاسخ این عبارت امتیاز ۲ داده می‌شود (همان: ۶۵-۶۶).

عبارت ۶: آهو، پس از آمدن خالوکرم و براخاص (آشنایان هما)، با آن‌که از قبل آن‌ها را نمی‌شناسد به دیدار آن‌ها می‌رود (همان: ۳۲۳) و با آن‌ها صحبت می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۷: حضور شخصیت‌هایی چون نقره، صفیه‌بانو، شیرین‌جان خانم، و دیگران که هریک به نحوی با آهو آشنا هستند و با او ارتباط دارند، حاکی از این موضوع است که آهو دوستان و آشنایان زیادی دارد (امتیاز ۲).

عبارت ۸: با توجه به دوستان فراوانی که آهو دارد، طبیعی است که او تنهایی را دوست نداشته باشد. زمانی که سیدمیران در سفری عازم مشهد می‌شود (همان: ۸۶) احساس تنهایی به سراغ آهو می‌آید که این مطلب نشان‌دهنده احساس بی‌قراری او در هنگام تنهایی است (امتیاز ۲).

عبارت ۹: اگرچه آهو اهل مراوده و صحبت‌کردن است، گفت‌وگویش به گونه‌ای نیست که باید مراقب باشد مبادا به دیگران فرصت حرف‌زدن ندهد (همان: ۱۸۵) (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: شخصیت آهو چنان پردازش شده است که با صحبت‌کردن و گفت‌وگو به دنبال نتیجه‌گرفتن است. هنگامی که قرار است همراه سیدمیران به خانه ننه بی‌بی (همسایه سابق خود) برود و با مخالفت همسرش روبه‌رو می‌شود، سعی می‌کند با صحبت‌کردن سیدمیران را متقاعد کند؛ اما وقتی متوجه می‌شود شوهرش کار دارد به این نتیجه می‌رسد که آن شب در خانه بماند (همان: ۶۲) (امتیاز ۲).

بدین ترتیب، به شخصیت آهو در بُعد برون‌گرایی امتیاز ۱۷ داده می‌شود.

۳.۱.۲ هما

عبارت ۱: هما اگرچه کم و بیش دوستانی دارد، عده آن‌ها در مقایسه با دوستان سیدمیران و آهو کم‌تر است. بیش‌ترین میزان صحبت هما با سیدمیران است؛ بنابراین، نمی‌توان گزینه سوم را به این عبارت از بُعد برون‌گرایی درباره هما در نظر گرفت. از آن‌جا که او از صحبت کردن با سیدمیران (که بخش زیادی از آن مربوط به ابراز احساسات سیدمیران است) لذت می‌برد، امتیاز ۱ به این عبارت داده می‌شود.

عبارت ۲: با توجه به پیچیدگی شخصیت هما در رمان شوهر آهو خانم و انجام اعمالی غیرمنتظره (رفتن بی‌مقدمه او با البرز در پایان رمان)، نمی‌توان شناخت او را آسان قلمداد کرد. همچنین، پس از آگاهی از توصیفات اعمال و رفتار هما از نگاه علی‌محمد افغانی، نمی‌توان او را شخصیتی دوستانه و معاشرتی دانست (امتیاز صفر).

عبارت ۳: همان‌طور که در قسمت عبارت‌های مربوط به سیدمیران مطرح شد، هما در برخورد اول با سیدمیران، در جایگاه شخصی جدید که با او روبه‌رو می‌شود، به راحتی با او برخورد می‌کند و در کمال آرامش با صاحب‌انوائی وارد گفت‌وگو می‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۴: با رفتارهایی که از هما توصیف می‌شود، او بر خلاف دیگر شخصیت‌های اصلی رمان شوهر آهو خانم، علاقه زیادی به مورد توجه قرار گرفتن نشان می‌دهد. در چند قسمت از رمان، این موضوع مشهود است که به یک مورد از آن اشاره می‌شود (همان: ۵۱۷) (امتیاز ۲).

عبارت ۵: هما نیز مانند سیدمیران و آهو اهل صحبت کردن و گفت‌وگوست (امتیاز ۲).

عبارت ۶: هما در برخورد اول با سیدمیران (در بخش سیدمیران به آن اشاره شد) وارد گفت‌وگو می‌شود. بر این اساس، می‌توان هما را شخصیتی دانست که با هرکسی حرفی برای صحبت کردن پیدا می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۷: برای پاسخ به این عبارت، باید این مسئله را در نظر داشت که هما به سبب تجددخواهی و آزادمنشی‌ای که در رفتارش دیده می‌شود، با زنان داستان که اغلب سنتی‌اند و رفتاری معمولی دارند ارتباط چندانی ندارد. او فقط در جایگاه یک همسایه با برخی از زن‌ها رابطه برقرار می‌کند. جز این موارد، با مرضیه و سوسن که انگیزه آشنایی با آن‌ها یادگیری خیاطی است، رابطه دوستانه‌ای دارد. بنابراین، پاسخ «تا حدودی صحیح است» برای این عبارت در نظر گرفته می‌شود (امتیاز ۱).

عبارت ۸: هما، با وجود ارتباط کم و گاهی خصمانه با هووی خود، آهو، هنگام رفتن او و فرزندانش به هرسین و تنه‌اشدن در خانه، احساس بی‌قراری و تنهایی فراوان می‌کند.

این سکوت برعکس آنچه گمانش می‌رفت موجب اندوه و ملال خاطر هما شده بود که در خانه تنها و بی‌همدم مانده بود. زنی که طی چندین سال زندگی اجتماعی، به آمد و رفت و سر و صدا و شلوغی عادت کرده بود اکنون معنای این مثل زنانه را که می‌گوید 'خانه پر از دشمن باشد بهتر از آن است که خالی باشد' درمی‌یافت (همان: ۷۷۲).

بدین ترتیب، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۹: هما با این‌که در بخش‌های گوناگون رمان با دیگر شخصیت‌ها وارد گفت‌وگو می‌شود، اما صحبت کردن او به حدی نیست که باید مراقب باشد تا مبادا به دیگران فرصت حرف زدن ندهد (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: موافقت سیدمیران با هما برای رفتن به کلاس خیاطی، که در قسمت مربوط به سیدمیران به آن اشاره شد، استدلالی برای انتخاب امتیاز ۲ به این عبارت است. بدین ترتیب، امتیاز هما در این بُعد عدد ۱۴ است.

۲.۲ درون‌گرایی (I)

۱. در برنامه‌های اجتماعی و در مهمانی‌هایی که دیگران را نمی‌شناسم راحت نیستم و ترجیح می‌دهم با کسی که او را می‌شناسم صحبت کنم؛
۲. دوست دارم وقت زیادی را به تنهایی بگذرانم؛
۳. دوست دارم تعداد کمی دوست داشته باشم؛
۴. دوست دارم به جای این‌که من به سمت دیگران بروم، دیگران به سمت من بیایند؛
۵. اشخاص اغلب مرا خجالتی ارزیابی می‌کنند؛
۶. قبل از این‌که حرف بزنم، مدتی وقت می‌گذارم و فکر می‌کنم که چه باید بگویم؛
۷. اگر زمان زیادی با اشخاص صرف کنم، حوصله‌ام سر می‌رود؛
۸. دوست دارم به تنهایی روی پروژه‌ها کار کنم؛
۹. درباره‌ی این‌که با چه کسی طرح دوستی بریزم، بسیار انتخابی عمل می‌کنم؛
۱۰. دوست ندارم کانون توجه باشم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۸۲).

۱.۲.۲ سیدمیران

عبارت ۱: سیدمیران، در جایگاه شخصیتی اجتماعی و اهل معاشرت، با توجه به سِمَتی که

در صنف نانوائی دارد در جلسات و برنامه‌های مربوط به آن با افراد گوناگون، هرچند کسانی که برای نخستین بار با آن‌ها ملاقات داشته، صحبت می‌کند و این گونه نیست که فقط با کسانی که آن‌ها را می‌شناسد وارد گفت‌وگو شود (امتیاز صفر).

عبارت ۲: سیدمیران اکثر اوقات خود را با خانواده (در ابتدا با آهو و فرزندان و سپس با هما) یا دوستان و آشنایان می‌گذراند و این طبیعی است که علاقه‌ای به گذراندن وقت خود در تنهایی نداشته باشد (امتیاز صفر).

عبارت ۳: با توجه به توضیحاتی که در پاسخ به عبارت ۷ در قسمت برون‌گرایی داده شد، سیدمیران دوستان و آشنایان فراوانی دارد (امتیاز صفر).

عبارت ۴: علاقهٔ بیش‌تر سیدمیران به این که دیگران به سمت او بیایند تا خود به سراغ آن‌ها برود، در هیچ قسمتی از رمان شوهر آهو خانم برداشت نمی‌شود؛ بنابراین، پاسخ این عبارت نیز عدد صفر است.

عبارت ۵: با توجه به پاسخ عبارت‌های قبل که بر اساس آن اجتماعی بودن سیدمیران اثبات شد، ارزیابی او در جایگاه فردی خجالتی دور از ذهن به نظر می‌رسد (امتیاز صفر).

عبارت ۶: سیدمیران با شخصیت‌های گوناگون رمان گفت‌وگو می‌کند؛ گاهی حرف می‌زند و گاهی فقط شنونده است؛ اما صحبت کردن او با دیگران این گونه نیست که بخواهد پیش از آن فکر کند و سپس لب به سخن بگشاید (امتیاز صفر).

عبارت ۷: اگرچه سیدمیران زمان زیادی را به گفت‌وگو با شخصیت‌های گوناگون رمان صرف می‌کند، در هیچ‌یک از این گفت‌وگوها نشانی از خستگی و بی‌حوصلگی در او دیده نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۸: پیش از پاسخ‌دادن به این عبارت باید به این موضوع اشاره کرد که شخصیت‌های رمان شوهر آهو خانم به انجام اعمالی که امروزه با عنوان پروژه از آن یاد می‌شود، نمی‌پردازند. بنابراین، برای مطابقت این گونه عبارت‌ها با شخصیت‌های رمان به کارهای خاصی که مربوط به آنان است (دربارهٔ سیدمیران، شغل او در نانوائی و انجام کارهای مربوط به آن) اشاره می‌شود. با این اوصاف، سیدمیران با وجود کارگران نانوائی چون عبدالصمد، سلیمان، حمزه، حبیب، و دیگران علاقه‌ای به تنها کار کردن ندارد (امتیاز صفر).

عبارت ۹: پس از مطالعهٔ موارد مربوط به شخصیت سیدمیران و وجود دوستان متعدد که کم و بیش با او در ارتباط‌اند، به نظر نمی‌رسد که او در ریختن طرح دوستی با آن‌ها انتخابی عمل کرده باشد (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: همان‌گونه که در عبارت ۴ از بُعد برون‌گرایی اشاره شد، سیدمیران اگرچه ذاتاً به دنبال جلب توجه نیست، پس از انتصابش به سمت مسئول صنف نانوايي، مهمانی‌های متعددی در خانه خود برگزار می‌کند. در واقع، پیشرفت او در کار، او را به انجام کارهایی برای مورد توجه بودن وادار می‌کند که بر اساس آن امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد. بدین ترتیب، امتیاز سیدمیران در این بُعد عدد ۱ است.

۲.۲.۲ آهو

عبارت ۱: آهو در مهمانی‌ای که برای ختنه‌سوران فرزندان و همچنین در جلسات و برنامه‌هایی که با زنان دیگر داستان برپا می‌شود، با افراد آشنا و غریبه وارد گفت‌وگو می‌شود. بنابراین، این‌گونه نیست که فقط با کسانی که آن‌ها را می‌شناسد صحبت کند (امتیاز صفر).

عبارت ۲: با توجه به این‌که آهو بیش‌تر وقت خود را با فرزندان و زنان همسایه می‌گذراند و همچنین دوری یک‌ماهه سیدمیران از او که برای او سخت می‌گذرد، طبیعی است که علاقه‌ای به گذران وقت در تنهایی نداشته باشد (امتیاز صفر).

عبارت ۳: زنان همسایه، که به طور اشتراکی با آهو در یک خانه زندگی می‌کنند، و همچنین زنان دیگر داستان، که در مهمانی و جلسات گوناگون با آهو به گفت‌وگو می‌پردازند، عملاً به این عبارت پاسخ منفی می‌دهند (امتیاز صفر).

عبارت ۴: از ارتباط‌های متعددی که آهو با دیگران برقرار می‌کند چنین موضوعی استنباط نمی‌شود که او خواهان این است که دیگران به سراغ او بیایند نه این‌که خود به سراغ آن‌ها برود (امتیاز صفر).

عبارت ۵: هیچ‌کدام از توصیفات علی‌محمد افغانی درباره شخصیت آهو، او را فردی خجالتی معرفی نمی‌کند (امتیاز صفر).

عبارت ۶: در فصل‌های متفاوت رمان، آهو در جایگاه یکی از شخصیت‌های اصلی رمان، با افراد بسیاری وارد بحث و گفت‌وگو می‌شود که فقط در یکی دو مورد، قبل از صحبت کردن به این می‌اندیشد که نباید هرچه به ذهنش می‌رسد را مستقیم بر زبان بیاورد. یک بار هنگام دعوا با سیدمیران (افغانی، ۱۳۹۰: ۵۷۱)؛ بار دیگر هنگام دیدن گیره موی هما در اتاق سیدمیران، پیش از گفتن به صفیه بانو، به آبروی شوهر می‌اندیشد (همان: ۲۲۴). از آن‌جا که این مسئله در گفت‌وگوهای دیگر آهو با دیگران دیده نمی‌شود، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۷: پاسخ این عبارت درباره آهو «اصلاً این طور نیست» در نظر گرفته می‌شود، زیرا آهو در هیچ کدام از گفت‌وگوهایش با افراد گوناگون خسته به نظر نمی‌رسد (امتیاز صفر).
عبارت ۸: با توجه به توضیحی که درباره این عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران داده شد، اگر پروژه آهو کار در آشپزخانه به حساب بیاید، او با کمک دیگران به انجام این امور می‌پردازد (همان: ۶۶) (امتیاز صفر).

عبارت ۹: زنان خانه سیدمیران بر حسب اتفاق به خانه او آمده و برچسب همسایگی و سپس دوستی با آهو گرفته‌اند که بعید به نظر می‌رسد آهو برای دوستی با آنها انتخابی عمل کرده باشد (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: همان‌طور که در پاسخ به عبارت ۴ قسمت برون‌گرایی مطرح شد، آهو ساده و دور از تجمل زندگی می‌کند تا این که با ورود هما و ایجاد شرایطی خاص، برای آن که مورد توجه همسرش قرار بگیرد به کارهایی چون کوتاه کردن مو و آرایش کردن دست می‌زند که بر این اساس امتیاز ۱ به این عبارت داده می‌شود.
بدین ترتیب، عدد ۲ حاصل امتیاز آهو در بُعد درون‌گرایی است.

۳.۲.۲ هما

عبارت ۱: هما، دیگر شخصیت اصلی رمان شوهر آهو خانم، به راحتی با افراد ناشناس ارتباط برقرار می‌کند و حتی با آنها وارد بحث و گفت‌وگو می‌شود. برخورد اول او با سیدمیران نمونه بارز این مطلب است. بدین ترتیب، شخصیت او این گونه تعریف شده است که در مهمانی و برنامه‌های اجتماعی فقط با کسانی که آنها را می‌شناسد صحبت نمی‌کند (امتیاز صفر).

عبارت ۲: از آنجا که در عبارت ۸ قسمت برون‌گرایی اثبات شد، هما هنگام تنهایی احساس بی‌قراری می‌کند؛ بنابراین، طبیعی است که دوست نداشته باشد وقت خود را به تنهایی بگذراند (امتیاز صفر).

عبارت ۳: اگرچه تعداد دوستان و آشنایان هما در مقایسه با سیدمیران و آهو کم‌تر است، به این معنا نیست که او دوست داشته باشد دوستان کمی داشته باشد، زیرا تعداد کم دوستان هما را می‌توان به این موضوع مربوط دانست که او شخصیتی متجدد و سرکش است که ترجیح می‌دهد با کسانی چون خود ارتباط صمیمانه برقرار کند. و از آنجا که شخصیت‌های رمان شوهر آهو خانم افرادی سستی و بسته به حساب می‌آیند، تعداد آشنایان او در مقایسه با سیدمیران و آهو کم‌تر است. بنابراین، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۴ و ۵: با توجه به اعمال و رفتار هما، به خصوص آشنایی او با سیدمیران، به پاسخ این عبارت‌ها امتیاز صفر داده می‌شود.

عبارت ۶ و ۷: عبارت ۶ و ۷ نیز در مورد هما صدق نمی‌کند، زیرا او در هنگام گفت‌وگو با دیگر شخصیت‌های رمان وقتی برای فکر کردن نمی‌گذارد و همچنین از صحبت کردن با آن‌ها احساس خستگی و بی‌حوصلگی نمی‌کند (امتیاز صفر).

عبارت ۸: اگر پروژه هما را کار خیاطی و گه‌گاه کار در امور خانه بدانیم، او ترجیح می‌دهد آن‌ها را به‌تنهایی انجام دهد (همان: ۱۹۴) (امتیاز ۲).

عبارت ۹: هما به راحتی با سوسن، هم‌شاگردی خود در خیاط‌خانه، طرح دوستی می‌ریزد و صحبتش با او بر اساس فکر و تدبیر و انتخاب نیست (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: همان‌طور که در عبارت ۴ قسمت برون‌گرایی مطرح شد، هما علاقه زیادی به مورد توجه بودن دارد که بر اساس آن، امتیاز این عبارت عدد صفر است.

بدین ترتیب، امتیاز هما در بُعد درون‌گرایی عدد ۳ است.

امتیاز عبارت‌های بُعد برون‌گرایی و درون‌گرایی سه شخصیت اصلی رمان شوهر آهو خانم (سیدمیران، آهو، و هما) به اختصار در جدول ذیل آمده است و بدین ترتیب، اولین بُعد تیپ شخصیتی هر سه شخصیت برون‌گرایی است.

برون‌گرایی	سیدمیران	آهو	هما	درون‌گرایی	سیدمیران	آهو	هما
عبارت ۱	۲	۲	۱	عبارت ۱	۰	۰	۰
عبارت ۲	۲	۲	۰	عبارت ۲	۰	۰	۰
عبارت ۳	۲	۲	۲	عبارت ۳	۰	۰	۱
عبارت ۴	۱	۱	۲	عبارت ۴	۰	۰	۰
عبارت ۵	۲	۲	۰	عبارت ۵	۰	۰	۰
عبارت ۶	۲	۲	۲	عبارت ۶	۰	۱	۰
عبارت ۷	۲	۲	۱	عبارت ۷	۰	۰	۰
عبارت ۸	۲	۲	۲	عبارت ۸	۰	۰	۲
عبارت ۹	۰	۰	۰	عبارت ۹	۰	۰	۰
عبارت ۱۰	۲	۲	۲	عبارت ۱۰	۱	۱	۰
جمع امتیاز	۱۷	۱۷	۱۴	جمع امتیاز	۱	۲	۳

۳.۲ حسی (S)

۱. دوست دارم عملی و واقع‌بین باشم؛
۲. من به ارقام و آمار بیش از نظریه و نظریه‌پردازی اهمیت می‌دهم؛
۳. من کارهایی را دوست دارم که کاربرد عملی داشته باشد و نتایج ملموس تولید کند؛
۴. دوست دارم حرف بزنم، بشنوم، و تفسیر کنم؛
۵. من مشاهده‌گر خوبی هستم؛ به اطرافم نگاه می‌کنم و اغلب جزئیات را به‌خاطر می‌سپارم؛
۶. پروژه‌های دستی، مثل ساختن مدل‌های ماشین، مونتاز و سایل، و غیره را دوست دارم؛
۷. دوست دارم از مهارت‌هایی که دارم استفاده کنم و آن‌ها را بهتر کنم؛
۸. من از این‌جا و اکنون لذت می‌برم؛
۹. من به تجربه شخصی خودم ایمان دارم؛
۱۰. به جای توجه به آینده، بیش‌تر به زمان حال توجه می‌کنم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۸۳).

۱.۳.۲ سیدمیران

عبارت ۱: سیدمیران پس از آشنایی با هما در مسیر جدیدی از زندگی قرار می‌گیرد. او، بر خلاف گذشته، درایت و تدبیر را کنار می‌گذارد و مطابق با سلیقه و احتیاجات هما رفتار می‌کند تا آن‌جا که هنگام صحبت با آهو به اشتباه خود اعتراف می‌کند. و آن‌چنان با حسرت از این موضوع می‌گوید که گویی آرزو دارد مجدداً واقع‌بینانه به زندگی و مشکلات آن نظر کند (امتیاز ۲).

عبارت ۲: آشکار است که زندگی مردم عادی در دهه ۱۳۲۰، آن هم در یک جامعه جهان‌سومی، انسان را از اهمیت‌دادن به نظریه و نظریه‌پردازی دور می‌کند. شخصیت‌های این رمان به ارقام و آمار و درواقع شنیدن اطلاعات از دیگران توجه بیش‌تری نشان می‌دهند تا این‌که بخواهند ذهن خود را به سمت نظریه و نظریه‌پردازی سوق دهند. بنابراین، پاسخ این عبارت برای سه شخصیت امتیاز ۲ است.

عبارت ۳: همان‌طور که پیش از مطرح‌کردن عبارت‌ها ذکر شد، برای پاسخ‌دادن به برخی عبارت‌ها، به طور شفاف در متن رمان شوهر/آهو خانم اشاره نشده است. این عبارت نیز یکی از همین عبارت‌هاست. البته اگر کار در ناوایی و تولید نان جزء کارهایی با کاربرد عملی فرض شود، می‌توان امتیاز ۲ را برای سیدمیران لحاظ کرد.

عبارت ۴: از آن‌جا که سیدمیران اهل صحبت و معاشرت است، اکثر اوقات حرف می‌زند، می‌شنود، و تفسیر می‌کند. گفت‌وگوی او با آقاشجاع، از اعضای صنف ناوایی، نمونه‌ای از این موارد است (افغانی، ۱۳۹۰: ۲۵-۲۶).

عبارت ۵: در پاسخ این عبارت نیز باید گزینه «کاملاً صحیح است» را مد نظر داشت، زیرا سیدمیران مشاهده‌گر خوبی است که به اطراف نظر می‌کند و جزئیات را به‌خاطر می‌سپارد. او هنگام ورود به اتاق هما در خانه حسین خان مطرب با دقت به همه وسایل اتاق توجه می‌کند (همان: ۱۳۵-۱۳۶) (امتیاز ۲).

عبارت ۶: علی محمد افغانی در پردازش شخصیت سیدمیران اشاره‌ای به علاقه او به ساختن پروژه‌های دستی نکرده است. بنابراین، امتیاز صفر به این عبارت تعلق می‌گیرد. عبارت ۷: کار سیدمیران در نانوبی و پیشرفت او در این کار که به ریاست صنفی او منجر می‌شود پاسخی مثبت به این عبارت است (امتیاز ۲).

عبارت ۸: اگر در این عبارت، این‌جا و اکنون، از زمان ازدواج سیدمیران با هما در نظر گرفته شود که در واقع بخش اعظم رمان را شامل می‌شود، امتیاز ۲ سهم این عبارت می‌شود، زیرا اصلی‌ترین انگیزه سیدمیران از ازدواج با هما کسب لذت است.

عبارت ۹: اگر اصرار ورزیدن شخص در انجام کاری، ایمان به تجربه شخصی او محسوب می‌شود، این مسئله بارها برای سیدمیران اتفاق می‌افتد. اگرچه مصر بودن فرد به دلایلی همچون خودخواهی مربوط می‌شود، از آن‌جا که سیدمیران شخصیتی خودخواه و خودرأی به حساب نمی‌آید، می‌توان این‌گونه برداشت کرد که او در انجام اموری به تجربه خود متکی است و توجهی به اطرافیان خود ندارد. ازدواج او با هما و فروختن خانه بزرگ خود از این امورند. در ادامه، مخالفت هما تأثیری در تصمیم او ندارد (امتیاز ۲).

عبارت ۱۰: سیدمیران پس از ازدواج با هما، لذت بردن از زمان حال و غفلت از آینده را سرلوحه اعمال خود قرار می‌دهد و طبیعی است که به جای اندیشه به آینده به زمان حال توجه کند (امتیاز ۲).

۲.۳.۲ آهو

عبارت ۱: بر اساس توصیفات علی محمد افغانی از اعمال و رفتار آهو، علاقه او به عملی و واقع‌بین بودن استنباط نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۲: بنا بر توضیحات همین عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۳: کار آهو در این رمان آشپزی و خانه‌داری و گاهی گیوه‌بافی است که هرکدام از آن‌ها به نوعی نتایج ملموس در پی دارد (امتیاز ۲).

عبارت ۴: ارتباط آهو با زنان همسایه و صحبت کردن با آنها که متقابلاً شنیدن حرف‌های آنها را نیز به دنبال دارد، اکثر اوقات به تفسیر نیز منجر می‌شود. او هنگام صحبت با نقره پس از شنیدن حرف‌های او درباره تربیت پسر و برخورد با شوهرش بحث‌هایی می‌کند (همان: ۱۸۴-۱۸۵) (امتیاز ۲).

عبارت ۵: آهو نیز همچون سیدمیران بیننده خوب و دقیقی است که دنیای اطراف خود را می‌بیند و به ذهن می‌سپارد (امتیاز ۲).

عبارت ۶: اگر خیاطی و گیوه‌بافی و حتی پختن نان جزء پروژه‌های دستی باشند، شخصیت آهو در این عبارت امتیاز ۲ را کسب می‌کند، زیرا او به این کارها علاقه‌مند است و به انجام آن می‌پردازد.

عبارت ۷: مهارت اصلی آهو در رمان شوهر آهو خانم گیوه‌بافی است که از آن استفاده می‌کند و حتی به دیگران نیز می‌آموزد (امتیاز ۲).

عبارت ۸: با توجه به این که این جا و اکنون در این عبارت، به سال‌های بعد از ازدواج سیدمیران و هما مربوط می‌شود (زیرا بخش اعظم رمان به این سال‌ها تعلق دارد)، آهو نه تنها لذتی نمی‌برد، بلکه دائم در حال غصه خوردن و نالیدن است (امتیاز صفر).

عبارت ۹: شخصیت مطیع و آرام آهو جز هنگام برگرداندن سیدمیران به خانه، اصراری برای عملی کردن تصمیمات خود ندارد و در مقابل تصمیمات خلاف میل خود ایستادگی چندانی نمی‌کند. بنابراین، به این عبارت امتیاز ۲ تعلق نمی‌گیرد و از آن جا که گاه و بی‌گاه هر چند به طور محدود اصرار می‌کند، «تا حدودی صحیح است» (امتیاز ۱) پاسخ این عبارت است.

عبارت ۱۰: با توجه به شرایط سخت زندگی آهو پس از ازدواج سیدمیران با هما، او گاهی به آینده امیدوار است و از غصه زمان حال دست می‌کشد و گاهی در زمان حال غوطه‌ور است و بی‌تاب و نگران به حال و غصه آن توجه دارد (امتیاز ۱).
بر این اساس، امتیاز ۱۴ حاصل امتیاز آهو در بُعد حسی است.

۳.۳.۲ هما

عبارت ۱: از شخصیت هما نیز اعمال یا گفتاری که بتوان علاقه به واقع‌بین بودن را استنباط کرد، یافت نشد (امتیاز صفر).

عبارت ۲: بنا بر توضیحی که درباره این عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران داده شد، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۳: علاقهٔ هما به خیاطی و اصرار ورزیدن برای یادگیری آن، می‌تواند دلیلی برای دادن امتیاز ۲ به این عبارت باشد؛ به این سبب که خیاطی کاربردی عملی دارد و نتایج آن ملموس و قابل دسترس است.

عبارت ۴: هما نیز همچون دو شخصیت اصلی دیگر *رمان شوهر آهو خانم* با دیگر شخصیت‌های *رمان* گفت‌وگو می‌کند و در ضمن گفت و شنود به تفسیر نیز می‌پردازد (امتیاز ۲).

عبارت ۵: هما در *رمان* با زیرکی دنیای اطرافش را می‌بیند و به جزئیات آن نیز دقت می‌کند تا خوب آن را به‌خاطر بسپارد. ورود او به اتاق بزرگ سیدمیران و توجه به آن، نمونهٔ مستدلی برای اثبات این عبارت است (همان: ۲۰۴) (امتیاز ۲).

عبارت ۶: همان‌طور که قبل از این اشاره شد، چنان‌چه خیاطی جزء پروژه‌های دستی به‌حساب آید، علاقهٔ هما به آن پاسخ «کاملاً صحیح است» را به خود اختصاص می‌دهد (امتیاز ۲).

عبارت ۷: پیرو عبارت قبل، هما خیاطی را دوست دارد و سعی می‌کند از این مهارت استفاده کند. اصرار او برای رفتن به کلاس خیاطی نمونهٔ بارزی برای صحت این مطلب است (امتیاز ۲).

عبارت ۸: زندگی عاشقانهٔ سیدمیران در کنار هما او را سرشار از لذت و شوق زندگی می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۹: با توجه به توضیح این عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران، اصرار هما برای رفتن به کلاس خیاطی (که عاقبت با سیدمیران به توافق می‌رسد) یا پوشیدن لباس کوتاه در حضور مردم (که مخالفت‌های سیدمیران تأثیری در پوشیدن آن ندارد)، ایمان‌داشتن او به تجربهٔ شخصی را اثبات می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۱۰: با توجه به نمونهٔ عبارت ۱۰ در قسمت مربوط به سیدمیران، هما نیز همچون سیدمیران بیش‌تر از آن‌که به فکر آینده باشد، متوجه زمان حال است (امتیاز ۲). بدین ترتیب، حاصل امتیاز هما در این بُعد عدد ۱۸ است.

۴.۲ شهودی (N)

۱. من اغلب دربارهٔ چند موضوع و موارد مختلف در آن واحد فکر می‌کنم؛
۲. من زمانی که صحبت می‌کنم زیاد از ضرب‌المثل و قیاس استفاده می‌کنم؛

۳. من به الهام و برخورد اول و تصور، برای کسب اطلاعات متکی هستم؛
۴. دوست دارم به امکانات جدید و به آنچه ممکن است وجود داشته باشد فکر کنم؛
۵. کارهای ابتکاری و نو را دوست دارم و از کارهای تکراری بدم می‌آید؛
۶. به جزئیات اهمیتی نمی‌دهم و به کلیات کار دارم؛
۷. من به کاربردها و استنباطها توجه می‌کنم؛
۸. من به جای متن به حاشیه‌ها توجه دارم، یعنی فراتر از نوشته‌ها؛
۹. من به پیرامونم و آنچه در اطرافم می‌گذرد توجه کمی دارم؛
۱۰. من از انتزاع و نظریه خوشم می‌آید (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۱: ۸۳-۸۴).

۱.۴.۲ سیدمیران

عبارت ۱: پاسخ این عبارت امتیاز صفر است، زیرا معمولاً سیدمیران فقط به یک موضوع می‌اندیشد (افغانی، ۱۳۹۰: ۴۳۶).

عبارت ۲: از آن‌جا که علی محمد افغانی در رمان شوهر آهو خانم با ریزینی به توصیفات می‌پردازد که به طولانی شدن رمان منجر می‌شود، هنگام صحبت شخصیت‌ها از بیان ضرب‌المثل و قیاس روی‌گردان نیست (همان: ۶۱۰، ۶۱۷) (امتیاز ۲).

عبارت ۳: سیدمیران برای کسب اطلاع از یک موضوع، به برخورد اول و تصویری که در ذهنش نقش می‌بندد اکتفا نمی‌کند. این مسئله درباره‌ی هما مشهود است که سیدمیران پس از دیدن و شنیدن صحبت‌های او، همچنان در صدد اطمینان یافتن از گفت‌وگویی او برمی‌آید (همان: ۹۳) (امتیاز صفر).

عبارت ۴: سیدمیران تحت تأثیر حضور هما در خانه و درخواست‌های او برای تهیه‌ی وسایل نو، گاهی به امکانات جدید می‌اندیشد تا جایی که به پیشنهاد هما (در شرایطی که اکثر افراد جامعه‌ی او روی زمین می‌خوابند) تخت‌خوابی سفارش می‌دهد (امتیاز ۲).

عبارت ۵: به نظر می‌رسد که سیدمیران کم و بیش به کارهای ابتکاری دست می‌زند که بتوان به این عبارت امتیاز ۲ داد. در ابتدای رمان، آقاشجاع، از همکاران سیدمیران در صنف نانوايي، هنگام برشمردن صفات او به این خصوصیت او نیز اشاره می‌کند:

روزی که شما به جای قاسم‌خان رئیس صنف شدید، یک دل‌خوشی من و خیلی‌های دیگر این بود که دست کم آدمی فهمیده، با ابتکار، و از همه مهم‌تر بی‌غرض پیدا کردیم (همان: ۲۷).

عبارت ۶: این عبارت نقطه مقابل عبارت ۵ بُعد حسی است که با توجه به آن، امتیاز صفر به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۷: هنگامی که هما از سیدمیران می‌خواهد که با ازدواج کلارا و خواستگارش، الماس، موافقت نکند، اتفاقات افتاده و حرف‌های رد و بدل شده میان آن‌ها را تحلیل می‌کند که سیدمیران به آن‌ها توجه می‌کند و مخالفت خود را با این ازدواج نشان می‌دهد (همان: ۷۰۱-۷۰۵) (امتیاز ۲).

عبارت ۸: اگر در این عبارت، متن را قاعده‌مندی و رفتار طبق اصول جامعه فرض کنیم و متقابلاً حاشیه، خروج از این قاعده یا ناهنجاری تصور شود، ازدواج سیدمیران با هما نمونه بارز توجه او به حاشیه‌ها محسوب می‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۹: توجه سیدمیران به جزئیات امور و ثبت آن‌ها در ذهن که مربوط به عبارت ۵ بُعد حسی است، می‌تواند دلیل مناسبی برای توجه او به پیرامون و اطراف باشد که بنا بر این توضیح، امتیاز صفر به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۱۰: بنا بر توضیحی که در عبارت ۲ بُعد حسی داده شد، سیدمیران علاقه‌ای به نظریه ندارد (امتیاز صفر).

بدین ترتیب، حاصل امتیاز سیدمیران در بُعد شهودی عدد ۱۲ است.

۲.۴.۲ آهو

عبارت ۱: بخش اعظم افکار آهو صرف جستن راه‌حلی مناسب برای بازگرداندن سیدمیران به خانه و بیرون کردن هما می‌شود. هنگام اندیشیدن به مسائل دیگر نیز به چند موضوع با هم نمی‌اندیشد (امتیاز صفر).

عبارت ۲: آهو نیز همچون سیدمیران هنگام صحبت کردن از ضرب‌المثل و قیاس استفاده می‌کند (همان: ۴۵۳) (امتیاز ۲).

عبارت ۳: آهو به برخورد اول و تصویری که در نگاه اول از افراد به دست می‌آورد اکتفا نمی‌کند (همان: ۲۲۷-۲۲۸) (امتیاز صفر).

عبارت ۴: زندگی معمولی آهو به او این فرصت را نمی‌دهد تا به امکانات جدید بیندیشد. اگرچه پس از حضور هما تغییرات فراوانی در خانه آن‌ها ایجاد می‌شود، او در شرایطی قرار ندارد که به امکانات جدید فکر کند (امتیاز صفر).

عبارت ۵: پیش از حضور هما در خانه سیدمیران، آهو به زندگی عادی و معمولی خود

می‌پردازد و چون زنان دیگر خانه به انجام امور روزانه مشغول است که با حضور هما، توجه او به کارهای ابتکاری و نو جلب می‌شود (همان: ۴۵۱) (امتیاز ۱).

عبارت ۶: با توجه به توضیحات عبارت ۵ بُعد حسی مبنی بر این که آهو به جزئیات توجه می‌کند، امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۷: توجه آهو به استنباط‌ها در رمان شوهر آهو خانم مشهود است؛ به طوری که وقتی کناره یکی از قالی‌ها را برای این که ببیند بید نزده باشد بالا می‌زند و در ریشه‌های حاشیه آن چشمش به یک گیره کوچک و طلایی زلف می‌خورد (همان: ۲۱۷) در صد برمی‌آید تا از نوع رابطه هما و همسرش سر در بیاورد. از آن پس با دقت بیش‌تری به مسائل توجه می‌کند:

برگشتن آهو از دم در تا حدی ناگهانی و باشتاب بود و مثل آن که چشم تیزبینش اشتباه نکرد؛ شوهرش از طرف چپ کرسی از روی لحاف دستش را دراز کرده و دست هما را در دست گرفته بود، یا می‌خواست بگیرد (همان: ۲۲۵) (امتیاز ۲).

عبارت ۸: بنا بر توضیح همین عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران، آهو هماهنگ و هم‌نوا با افراد و معمولاً طبق اصولی مشخص رفتار می‌کند. ضمناً برخوردی که نتیجه توجه او به حاشیه‌ها باشد دیده نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۹: آهو به دنیای اطراف و پیرامون خود توجه می‌کند و بنا بر عبارت ۵ بُعد حسی که او مشاهده‌گر خوبی به‌شمار می‌آید، این عبارت امتیاز صفر می‌گیرد.

عبارت ۱۰: با توجه به توضیحی که در عبارت ۲ بُعد حسی داده شد، طبیعی است که امتیاز این عبارت صفر باشد. با توجه به این توضیحات، عدد ۵ حاصل امتیاز آهو در بُعد شهودی است.

۳.۴.۲ هما

عبارت ۱: بر اساس توصیف افکار هما از زبان علی محمد افغانی، شواهدی برای فکرکردن هم‌زمان هما به چند موضوع یافت نشد (امتیاز صفر).

عبارت ۲: در شیوه نوشتاری علی محمد افغانی، اکثر شخصیت‌ها هنگام گفت‌وگو از ضرب‌المثل و قیاس استفاده می‌کنند. حتی راوی نیز از این شیوه بیان مستثنا نیست. هما نیز همچون دو شخصیت اصلی دیگر در صحبت‌های خود از ضرب‌المثل و قیاس استفاده می‌کند (همان: ۴۸۳) (امتیاز ۲).

عبارت ۳: هما پس از مشاهده رفتار خواستگار کلارا درباره او قضاوت نمی‌کند. و برای پی‌بردن به انگیزه اصلی او به برخورد اول و تصویری که از او در ذهن دارد اکتفا نمی‌کند. بدین ترتیب، زمانی که خانواده سیدمیران با خانواده خواستگار برای گردش به باغی رفته‌اند، هما با زیرکی در جست‌وجوی انگیزه پسر است (همان: ۷۰۲). در ادامه، هنگام صحبت با سیدمیران دلیل کار او و محک‌زدن پسر مشخص می‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۴: بارزترین ویژگی شخصیت هما در رمان شوهر آهو خانم تجدد و نوجویی اوست که قطعاً علاقه او به امکانات جدید و نو را اثبات می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۵: پیرو عبارت قبل، هما کارهای ابتکاری و نو را دوست دارد و از کارهای تکراری بیزار است. این خصوصیت حتی در انتخاب وسایل خانه هم مشهود است (امتیاز ۲).

عبارت ۶: با توجه به این که این عبارت نقطه مقابل عبارت ۵ بُعد حسی است و بر اساس آن هما به جزئیات توجه می‌کند، به این عبارت امتیاز صفر داده می‌شود. عبارت ۷: بنا بر توضیحاتی که در عبارت ۳ این قسمت ذکر شد، هما شخصیتی است که به استنباطها توجه می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۸: هما نیز همچون سیدمیران و حتی گاهی بیش‌تر از او، به جای متن، به حاشیه‌ها توجه می‌کند. ازدواج با سیدمیران و پوشیدن لباس‌هایی متفاوت با سایر زنان خانه از مواردی‌اند که می‌توان با استناد به آنها، توجه او به حاشیه‌ها و ناهنجاری را اثبات کرد (امتیاز ۲).

عبارت ۹: هما، در جایگاه شخصیتی که به جزئیات توجه دارد، طبیعتاً به پیرامون و دنیای اطرافش نیز دقت نظر دارد که بر این اساس امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۱۰: با توجه به توضیحاتی که در عبارت ۲ بُعد حسی داده شد، پاسخ این عبارت نیز امتیاز صفر است.

بدین ترتیب، حاصل امتیاز هما در بُعد شهودی عدد ۱۰ است.

بنا بر امتیازات به‌دست‌آمده در دو بُعد حسی و شهودی سه شخصیت سیدمیران، آهو، و هما، که در آن حاصل امتیاز بُعد حسی سه شخصیت بیش‌تر است، دومین بُعد تیپ شخصیتی هر سه شخصیت حسی است. جدول ذیل اختلاف امتیاز این دو بُعد را نشان می‌دهد.

حسی	سیدمیران	آهو	هما	شهودی	سیدمیران	آهو	هما
عبارت ۱	۲	۰	۰	عبارت ۱	۰	۰	۰
عبارت ۲	۲	۲	۲	عبارت ۲	۲	۲	۲
عبارت ۳	۲	۲	۲	عبارت ۳	۲	۰	۰
عبارت ۴	۲	۲	۲	عبارت ۴	۲	۰	۲
عبارت ۵	۲	۲	۲	عبارت ۵	۲	۱	۲
عبارت ۶	۰	۲	۲	عبارت ۶	۲	۰	۰
عبارت ۷	۲	۲	۲	عبارت ۷	۲	۲	۲
عبارت ۸	۲	۰	۲	عبارت ۸	۲	۰	۲
عبارت ۹	۲	۱	۲	عبارت ۹	۲	۰	۰
عبارت ۱۰	۲	۱	۲	عبارت ۱۰	۲	۰	۰
جمع امتیاز	۱۸	۱۴	۱۸	جمع امتیاز	۱۸	۵	۱۰

۵.۲ فکری (T)

۱. می‌توانم به‌خوبی فکر کنم و تصمیم بگیرم؛
۲. دوست دارم دربارهٔ نقطه‌نظرم بحث کنم؛
۳. من متهم شده‌ام که به نیازها و احساسات دیگران بها نمی‌دهم؛
۴. اشخاص گاهی مرا تحلیل‌گر می‌پندارند؛
۵. می‌توانم رُک و بی‌پرده باشم؛
۶. من به فکر و اندیشهٔ دیگران بیش از احساس آن‌ها بها می‌دهم؛
۷. دوست ندارم احساساتم را به‌نمایش بگذارم؛
۸. من اغلب بر اساس عدالت و منطق تصمیم‌گیری می‌کنم، نه بر اساس موضوعات شخصی؛
۹. به نظر من صادق‌بودن بهتر از رعایت جنبه‌های ادب است؛
۱۰. من از اصلاح و انتقاد دیگران خجالت نمی‌کشم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۰: ۸۴).

۱.۵.۲ سیدمیران

عبارت ۱: همان‌طور که قبل از این اشاره شد، سیدمیران پس از آشنایی با هما و ازدواج با او، چنان شیفتهٔ او می‌شود که در انجام برخی کارها درایت و تدبیر پیشین را ندارد. شک و تردید سیدمیران برای تصمیم در انجام دادن امور، پاسخی منفی به این عبارت است (امتیاز صفر).

عبارت ۲: با توجه به بحث‌هایی که میان سیدمیران و هما بر سر رفتن به کلاس خیاطی و انجام کارهای دیگر درمی‌گیرد، امتیاز این عبارت عدد ۲ است.

عبارت ۳: سیدمیران شخصیتی متعهد و خانواده‌دوست است که در آغاز رمان، به نیازها و احساسات آهو توجه می‌کند؛ اما پس از ازدواج با هما تمام توجه خود را به هما معطوف می‌کند. با توجه به این توضیحات، امتیاز ۱ برای این عبارت در نظر گرفته می‌شود.

عبارت ۴: سیدمیران اهمیت چندانی به مسائل سیاسی و اجتماعی نمی‌دهد و در این بحث‌ها شرکتی مؤثر ندارد. در جنبه‌های دیگر زندگی‌اش نیز این موضوع احساس نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۵: بر اساس گفت‌وگوهایی که میان سیدمیران و آهو صورت می‌گیرد، او بی‌پرده احساسات خود را به زبان می‌آورد و با حالتی رُک با همسر اول خود صحبت می‌کند (افغانی، ۱۳۹۰: ۶۶۸-۶۶۹) (امتیاز ۲).

عبارت ۶: افکار تجدطلبانه هما فاصله زیادی میان سیدمیران و او ایجاد می‌کند، اما سیدمیران بی‌توجه به این اندیشه‌ها، فقط به احساس او به خود فکر می‌کند که با این اوصاف امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۷: با توجه به احساسات فراوانی که سیدمیران به هما نشان می‌دهد و آشکارا به او ابراز احساسات می‌کند، امتیاز این عبارت نیز صفر است.

عبارت ۸: سیدمیران پس از ازدواج با هما تمام توجه خود را به هما معطوف می‌کند؛ به گونه‌ای که از آن پس رفتار او با آهو و فرزندانش عادلانه نیست. تصمیم سیدمیران برای فروختن خانه و ترک آهو نیز بر اساس موضوع شخصی (زندگی همیشگی با هما) گرفته می‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۹: با توجه به توضیح عبارت ۵ سیدمیران در همین بُعد، او برای آن‌که صادقانه از احساسات خود به آهو بگوید، از رعایت جنبه‌های ادب اجتناب می‌کند و در نهایت بی‌ادبی به او ناسزا می‌گوید (امتیاز ۲).

عبارت ۱۰: انتقاد دیگران از سیدمیران به علت ازدواج او با هما و اهمیت‌ندادنش به آهو و فرزندان، تأثیری در عمل او ندارد (امتیاز ۲).

بدین ترتیب، جمع امتیاز سیدمیران در این بُعد عدد ۹ است.

۲.۵.۲ آهو

عبارت ۱: مشکلات فراوانی که بعد از ازدواج سیدمیران برای آهو پیش می‌آید قدرت فکر و تصمیم را نیز از او می‌گیرد. او برای رهایی از این مشکل گاهی دعا و نذر و نیاز می‌کند؛

گاهی به جادو متوسل می‌شود و گاهی نیز بی‌تفاوت به آن‌ها به زندگی با فرزندانش ادامه می‌دهد. بی‌ثباتی او در عمل نشانه این است که آهو قادر به خوب فکر کردن و تصمیم‌گیری درست نیست (امتیاز صفر).

عبارت ۲: با توجه به بحث‌های میان آهو و نقره بر سر تربیت جلال، یا بحث‌های میان آهو و سیدمیران، می‌توان به این عبارت امتیاز ۲ داد.

عبارت ۳: اگرچه سیدمیران بی‌تفاوت به آهو و فرزندان، با هما روزگار می‌گذراند، آهو همچنان او را دوست دارد و نه تنها به او، بلکه برای شخصیت‌های دیگر رمان نیز احترام قائل است. بنابراین، آشکار است که این اتهام درباره او صادق نیست (امتیاز صفر).

عبارت ۴: آهو، پس از یافتن گیره موی هما در اتاق سیدمیران و دیدن عشوهای او برای شوهرش، این موارد را تحلیل می‌کند تا به صحت یا کذب بودن آن‌ها پی‌ببرد. بدین ترتیب، می‌توان او را تحلیل‌گر دانست (امتیاز ۲).

عبارت ۵: بر اساس گفت‌وگوهای صورت‌گرفته میان آهو و شخصیت‌های دیگر، از جمله هما، می‌توان آهو را رُک و بی‌پرده دانست (همان: ۱۸۳-۱۸۴) (امتیاز ۲).

عبارت ۶: آهو در جایگاه زن سنتی رمان، در ارتباط با شخصیت‌های دیگر رمان، به‌خصوص زنان، اهمیتی به فکر یا اندیشه آن‌ها نمی‌دهد. در واقع، با مطالعه اعمال و گفتار آهو اثبات چنین عبارتی برداشت نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۷: آهو بر خلاف این عبارت، شخصیتی است که احساسات خود را نشان می‌دهد (همان: ۴۶۷) (امتیاز صفر).

عبارت ۸: همان‌طور که در عبارت‌های قبل اشاره شد، آهو در این رمان تصمیم‌چندانی نمی‌گیرد که بتوان پی‌برد که نوع تصمیم‌گیری او از سرِ عدالت است یا موضوعات شخصی؛ اما وقتی پس از مشاهده بی‌توجهی سیدمیران به خود، تصمیم به خودکشی می‌گیرد، با یادآوری فرزندان و فکر کردن، موضوعات شخصی را کنار می‌گذارد و از کشتن خود صرف‌نظر می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۹: همان‌طور که در تحلیل شخصیت سیدمیران در این بُعد اشاره شد، آهو نیز از آن‌جا که رُک و بی‌پرده با هما گفت‌وگو می‌کند، صادق‌بودن را به رعایت ادب ترجیح می‌دهد (امتیاز ۲).

عبارت ۱۰: به‌نظر می‌رسد بتوان به این عبارت درباره شخصیت آهو امتیاز صفر یا حداکثر ۱ داد، زیرا او هنگام کوتاه‌کردن مو از این‌که از سوی شوهر یا فرزندان خود

سرزنش شود، چادر را از سر بر نمی‌دارد. اگرچه نباید فراموش کرد که آهو در این رمان عملی مرتکب نمی‌شود که با انتقاد دیگران روبه‌رو شود و به همین سبب، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

بر اساس توضیحات آمده، حاصل امتیاز آهو در این بُعد عدد ۱۱ است.

۳.۵.۲ هما

عبارت ۱: شخصیت هما در رمان شوهر آهو خانم به گونه‌ای پردازش شده است که او با اعتماد به نفس بالا تصمیماتی از قبیل ازدواج با سیدمیران، طلاق از همسر قبلی، یا فرار با البرز را به‌تنهایی می‌گیرد. اگرچه بسیاری از تصمیمات او با فرهنگ و عرف جامعه در تناقض است، این عبارت درباره‌ی او امتیاز ۲ می‌گیرد.

عبارت ۲: هما در این رمان درباره‌ی مسائل بسیاری بحث می‌کند که شامل رفتن به کلاس خیاطی، پوشیدن لباس کوتاه، و خرید وسایل جدید است (امتیاز ۲).

عبارت ۳: هما از طرفی با تمام وجود به احساسات و نیازهای سیدمیران توجه و آنها را برآورده می‌کند؛ اما از سوی دیگر، با بی‌اهمیتی به نیازها و احساسات آهو، سیدمیران را از رفتن به نزد او منع می‌کند (امتیاز ۱).

عبارت ۴: توجه فراوان و زیرکی هما برای شناختن خواستگار کلارا از او شخصیتی تحلیل‌گر می‌سازد (امتیاز ۲).

عبارت ۵: هما نیز همچون سیدمیران و آهو می‌تواند رُک و بی‌پرده باشد (همان: ۳۱۰) (امتیاز ۲).

عبارت ۶: افکار متجددانه‌ی هما و زندگی او در میان افرادی که اکثراً عقاید سنتی دارند، باعث می‌شود گرایش او بیش‌تر به شخصیت‌هایی باشد که همچون او می‌اندیشند؛ مانند سوسن، شاهزنان، و مرضیه‌ی خیاط. البته از آن طرف ازدواج او با سیدمیران (مردی متعهد و مذهبی که با وجود تغییر عقیده، در برخی موارد همچنان متعصب است) اهمیت او به احساس را بیش از اندیشه‌ی نشان می‌دهد (امتیاز ۱).

عبارت ۷: هما، بر خلاف این عبارت، به‌راحتی احساسات خود را نشان می‌دهد (همان: ۴۸۵) (امتیاز صفر).

عبارت ۸: سیدمیران پس از ازدواج با هما میان دو زن تبعیض قائل می‌شود. هما نیز سیدمیران را در این امر یاری می‌کند. اصرار او برای منع سیدمیران از رفتن نزد آهو، از سر ناعدالتی و علاقه‌ی شخصی است (امتیاز صفر).

عبارت ۹: با توجه به اثبات رُک‌بودن هما پاسخ این عبارت مثبت و امتیاز آن ۲ است.
عبارت ۱۰: هما آن‌چنان متجدد و سرکش توصیف شده است که از انتقاد دیگران به سبب ازدواجش با سیدمیران یا پوشیدن لباس کوتاه و آزاد میان مردان نامحرم ابایی ندارد (امتیاز ۲).

بر این اساس، جمع امتیاز هما در این بُعد عدد ۱۴ است.

۶.۲ احساسی (F)

۱. من همدل و مهربان هستم؛
۲. دوست دارم درباره روابط میان‌فردی و احساساتم صحبت کنم؛
۳. در فرایند تصمیم‌گیری برای من بسیار مهم است که تصمیم من بر روی دیگران چه تأثیری دارد؛
۴. رعایت ادب به اندازه صداقت اهمیت دارد؛
۵. مورد تعریف و قدرشناسی واقع شدن برایم بسیار مهم است؛
۶. به دنبال پیدا کردن چیزهای خوب در افراد یا چیزها هستم؛
۷. مردم مرا به خاطر گرمی و صمیمیت دوست دارند؛
۸. صحبت کردن درباره خواسته‌هایم برای من دشوار است؛
۹. اگر با چیزی یا کسی موافق نباشم نمی‌توانم با آن‌ها در میان بگذارم؛
۱۰. اگر کسی از من انتقاد کند به دل می‌گیرم و ناراحت می‌شوم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۰: ۸۴-۸۵).

۱.۶.۲ سیدمیران

عبارت ۱: با توجه به توصیفات علی محمد افغانی در رمان شوهر آهو خانم، سیدمیران شخصیتی مهربان و همدل به‌شمار می‌آید (امتیاز ۲).

عبارت ۲: سیدمیران به سبب علاقه‌ای که به هما دارد ترجیح می‌دهد مدام از روابط میان خود و او سخن بگوید (امتیاز ۲).

عبارت ۳: تصمیم سیدمیران برای ازدواج با هما اگرچه در آغاز با شک و تردید او همراه و علت اصلی آن وجود آهو و فرزندان است، در عمل، او به آهو و تأثیری که ممکن است بر او بگذارد، اهمیتی نمی‌دهد (امتیاز صفر).

عبارت ۴: با توجه به توضیح عبارت ۹ بُعد فکری سیدمیران، امتیاز صفر به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۵: سیدمیران علاوه بر انجام وظایف خود در خانه و نانویی، در بسیاری از موارد به امور مردم نیز رسیدگی می‌کند؛ اما در انجام هیچ کاری به قدرشناسی از طرف دیگران اهمیتی نمی‌دهد (همان: ۷۰۷) (امتیاز صفر).

عبارت ۶: بنا بر توصیفات علی محمد افغانی از سه شخصیت اصلی سیدمیران، آهو، و هما، این‌طور برداشت نمی‌شود که آن‌ها به دنبال پیدا کردن چیزهای خوب در افراد یا چیزها باشند (امتیاز صفر).

عبارت ۷: برخورد اجتماعی و دوستانه سیدمیران دلیل مناسبی است که مردم او را به سبب گرمی و صمیمیت دوست داشته باشند (امتیاز ۲).

عبارت ۸: با توجه به این‌که سیدمیران هنگام عقد هما خطاب به آهو می‌گوید: «تو فکر می‌کنی اگر من او را چند وقتی صیغه کنم چطور خواهد شد؟ آیا سی گوسپندهای تو ضرر دارد؟ به تو یقین می‌دهم که ندارد» (افغانی، ۱۳۹۰: ۲۵۴)، می‌توان این‌گونه برداشت کرد که او راحت درباره خواسته‌های خود حرف می‌زند (امتیاز صفر).

عبارت ۹: سیدمیران پس از دیدن هما در ظاهری ناموجه که موافق میل او نیست، به حالتی دعوا با او برخورد می‌کند (همان: ۶۵۴) (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: با توجه به عبارت ۱۰ بُعد فکری مربوط به سیدمیران، او از انتقاد دیگران دل‌خور نمی‌شود و کار خود را انجام می‌دهد (امتیاز صفر).

۲.۶.۲ آهو

عبارت ۱: با توجه به مهربانی آهو با فرزندان، زنان همسایه، و شخصیت‌های دیگر، امتیاز این عبارت عدد ۲ است.

عبارت ۲: بنا بر توصیفات افغانی از آهو، او از روابط فردی و احساساتش سخنی به زبان نمی‌آورد (امتیاز صفر).

عبارت ۳: آهو، در جایگاه نماینده زن سنتی دهه ۱۳۲۰، در تصمیم‌گیری امور دخالت چندانی ندارد؛ اما مهربانی او با دیگران و اهمیت دادن به آن‌ها باعث می‌شود که هنگام رفتن به خانه ننه بی‌بی، وقتی با مخالفت سیدمیران روبه‌رو می‌شود به این قضیه حساسیت نشان دهد. در واقع، برای او مهم است که نرفتن آن‌ها تأثیر منفی بر همسایه قدیمی نداشته باشد (همان: ۶۲) (امتیاز ۲).

عبارت ۴: بنا بر توضیحات عبارت ۹ بُعد فکری آهو، پاسخ این عبارت امتیاز صفر است؛ اما از آنجا که آهو هنگام صحبت با نقره مراقب است موجب ناراحتی او نشود، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۵: آهو پس از ازدواج مجدد شوهرش، با یادآوری تلاش‌هایی که در خانه او کرده و حال سیدمیران بی‌توجه به همه آن‌ها احساس او را جریحه‌دار می‌کند، توقع قدرشناسی از سوی او را دارد (امتیاز ۲).

عبارت ۶: با نگاهی به توضیح همین عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران، امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۷: با توجه به اثبات همدلی و مهربانی آهو، شخصیت‌های دیگر رمان او را به سبب گرمی و صمیمیت دوست دارند (امتیاز ۲).

عبارت ۸: بنا بر گفت‌وگوهای آهو با سیدمیران، صحبت کردن او درباره خواسته‌هایش دشوار به نظر نمی‌رسد. اهمیت دادن سیدمیران به هما در روزهای اول حضور او در خانه و این‌که باید در کنار آن‌ها شام بخورد هم موجب اعتراض آهو به این قضیه می‌شود (همان: ۲۴۵) (امتیاز صفر).

عبارت ۹: آهو پس از شنیدن پیشنهاد سیدمیران مبنی بر صیغه کردن هما، مخالفت خود را صریحاً اعلام می‌کند (همان: ۲۵۴) (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: با توجه به عبارت ۱۰ بُعد فکری مربوط به آهو، او از انتقاد دل‌خور و ناراحت می‌شود (امتیاز ۲).

بدین ترتیب، حاصل امتیاز آهو در این بُعد عدد ۱۱ است.

۳.۶.۲ هما

عبارت ۱: بر اساس توصیفات علی محمد افغانی از هما و شناخت او، نمی‌توان هما را شخصیتی مهربان و همدل دانست (امتیاز صفر).

عبارت ۲: با توجه به گفت‌وگوی هما و سیدمیران:

اوه، سرابی! قبل از این هم یکبار به تو گفته‌ام؛ فقط مرگ است که می‌تواند میانه ما جدایی بیندازد. مرغ بشوی به آسمان پرواز کنی، ماهی بشوی و در دریا شنا کنی، درویش بشوی و به ترک آدمیزاد سر به کوه و بیابان بگذاری، همه‌جا با تو هستم و می‌آیم که بی تو نیستم و نمی‌خواهم باشم (همان: ۷۷۹).

- آشکار است که هما دوست دارد از احساساتش حرف بزند (امتیاز ۲).
- عبارت ۳: هما همچون سیدمیران، هنگام ازدواج، اگرچه دچار شک و تردید است و گاهی به آهو می‌اندیشد، عملاً به او و تأثیری که ممکن است بر او بگذارد اهمیتی نمی‌دهد (امتیاز صفر).
- عبارت ۴: با توجه به عبارت ۹ بُعد فکری مربوط به هما، امتیاز این عبارت برای او صفر است.
- عبارت ۵: بر اساس توضیحات عبارت ۴ بُعد برون‌گرایی مربوط به هما، این موضوع برای هما اهمیت زیادی دارد (امتیاز ۲).
- عبارت ۶: همان‌طور که در همین عبارت مربوط به سیدمیران گفته شد، امتیاز این عبارت برای هما نیز صفر است.
- عبارت ۷: شخصیت هما به گونه‌ای پردازش شده است که آن‌چنان گرم و صمیمی به‌نظر نمی‌رسد که شخصیت‌های دیگر او را به سبب این خصلت دوست داشته باشند (امتیاز صفر).
- عبارت ۸: با اثبات رُک‌بودن هما، آشکار است که او راحت خواسته‌هایش را مطرح می‌کند. تقاضای او از سیدمیران برای رفتن به کلاس خیاطی نمونه‌ای از مطرح کردن خواسته‌هایش است (امتیاز صفر).
- عبارت ۹: سیدمیران پس از آگاهی از کسالت یکی از دوستانش تصمیم می‌گیرد به عیادت او برود که هما صریحاً با این مسئله مخالفت می‌کند (همان: ۷۳۳-۷۳۴) (امتیاز صفر).
- عبارت ۱۰: هما هنگام پوشیدن لباس کوتاه یا ازدواج با سیدمیران، با انتقادات فراوانی از سوی زنان همسایه روبه‌رو می‌شود؛ اما بی‌تفاوت به همه آن‌ها کار خود را انجام می‌دهد (امتیاز صفر).
- بنابراین، عدد ۴ حاصل امتیاز هما در بُعد احساسی است.
- با توجه به امتیازات به‌دست‌آمده در دو بُعد فکری و احساسی سه شخصیت سیدمیران، آهو، و هما، حاصل امتیاز بُعد فکری شخصیت سیدمیران و هما بیش‌تر، و حاصل امتیاز آهو در دو بُعد مساوی است. بدین ترتیب، سومین بُعد تیپ شخصیتی هما و سیدمیران فکری است. بُعد سوم تیپ شخصیتی آهو نیز می‌تواند هم احساسی باشد و هم فکری که در چنین مواردی لازم است هر دو جنبه در نظر گرفته شود. جدول ذیل اختلاف امتیاز این دو بُعد را نشان می‌دهد.

فکری	سیدمیران	آهو	هما	احساسی	سیدمیران	آهو	هما
عبارت ۱	۰	۰	۲	عبارت ۱	۲	۰	۰
عبارت ۲	۲	۲	۲	عبارت ۲	۲	۰	۲
عبارت ۳	۱	۰	۱	عبارت ۳	۱	۰	۰
عبارت ۴	۰	۲	۲	عبارت ۴	۲	۱	۰
عبارت ۵	۲	۲	۲	عبارت ۵	۲	۲	۲
عبارت ۶	۰	۰	۱	عبارت ۶	۱	۰	۰
عبارت ۷	۰	۰	۰	عبارت ۷	۰	۲	۰
عبارت ۸	۰	۲	۰	عبارت ۸	۰	۰	۰
عبارت ۹	۲	۲	۲	عبارت ۹	۲	۰	۰
عبارت ۱۰	۲	۱	۲	عبارت ۱۰	۲	۰	۰
جمع امتیاز	۹	۱۱	۱۴	جمع امتیاز	۶	۱۱	۴

۷.۲ باساختار (J)

۱. تا در مورد یک موضوعی تصمیم نگرفتیم، آن را رها نمی‌کنم؛
۲. اگر محیط من سازمان‌یافته نباشد برایم آرام‌گرفتن دشوار است؛
۳. فهرستی از کارهایی را که باید انجام دهم تهیه می‌کنم و بعد، هر کاری را که انجام دادم با علامت مشخص می‌کنم؛
۴. من کارها را به سبک و روش خودم انجام می‌دهم. دوست ندارم دیگران بخواهند به‌خصوص در آخرین لحظه برنامه مرا تغییر دهند؛
۵. دوست دارم برای هر چیزی جایی داشته باشم و همه چیزهایم در جای خودش باشد؛
۶. قبل از آن‌که پروژه‌ای را شروع کنم به این فکر می‌کنم که چه چیزی نیاز دارم؛
۷. برایم به‌موقع و سروقت بودن مهم است و برایم عجیب است که چرا این دیگران در اولویت قرار ندارد؛
۸. دوست دارم درباره برنامه‌ها و چارچوب‌های زمانی اطلاع پیدا کنم. اگر برنامه‌ای در کار نباشد ناراحت می‌شوم؛
۹. دوست ندارم کارها را ناتمام رها کنم؛
۱۰. قبل از این‌که بتوانم استراحت کنم باید کارها را تمام کنم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۰: ۸۵-۸۶).

۱.۷.۲ سیدمیران

عبارت ۱: سیدمیران پس از آشنایی با هما و اطلاع از مشکل او، درصدد حل آن برمی آید و تا او را به خانه نیاورده و عقد نکرده، دست بردار نیست. هنگام فروش خانه نیز تا تصمیم خود را عملی نکرده آن را رها نمی کند (امتیاز ۲).

عبارت ۲: به نظر می رسد سازمان یافته بودن محیط برای سیدمیران به سبب کار در نانوائی و اقتضای این شغل به داشتن نظم مهم است و از آنجا که با ترک حبیب (ترازودار مغازه) آرامش سیدمیران از بین می رود، می توان امتیاز ۲ به این عبارت داد.

عبارت ۳: با توجه به توصیفات افغانی از سیدمیران، او این کار را در امور جزئی و برای هر کاری انجام نمی دهد؛ اما از آنجا که هنگام انجام دادن برخی کارها از کلارا می خواهد که با آوردن کاغذ و خودکار به حساب او رسیدگی کند (افغانی، ۱۳۹۰: ۴۱۶)، می توان به این عبارت امتیاز ۱ داد.

عبارت ۴: آهو، پس از برنامه ریزی سیدمیران برای فرار با هما، در آخرین لحظه عملی شدن این تصمیم، او را از رفتن منصرف می کند؛ اما برای منصرف کردن او حرفی از سر ناراحتی نمی زند. از آنجا که این موضوع می تواند به تردید سیدمیران برای عملی کردن این تصمیم نیز برگردد، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می گیرد.

عبارت ۵: محیط کار سیدمیران در نانوائی نظم خاصی دارد و هریک از کارگران با عهده دار شدن کاری او را یاری می کنند. همچنین، نظم موجود در خانه، از سیدمیران شخصیتی می سازد که دوست دارد همه چیز در جای خود باشد (امتیاز ۲).

عبارت ۶: با توجه به این توصیف افغانی از سیدمیران که قبل از انجام قرارداد جدید: «پیش خود مشغول سنگین و سبک کردن پیشنهاداتی شد که قصد داشت در قرارداد جدید به طرف زورمند خود بقبولاند» (همان: ۳۰) می توان به این عبارت امتیاز ۲ داد.

عبارت ۷: با مطالعه توصیفات رفتار و گفتار شخصیت های رمان شوهر آهو خانم، برای اثبات چنین موضوعی، عبارتی یافت نشد؛ بنابراین، پاسخ این عبارت برای سه شخصیت امتیاز صفر است.

عبارت ۸: سیدمیران با شنیدن تغییر قرار جلسه اصناف نانوائی، ابتدا تعجب می کند و ترجیح می دهد که این اتفاق در چارچوب زمانی خود بیفتد، اما این گونه نیست که با ناراحتی فراوان از آن یاد کند (امتیاز ۱).

عبارت ۹: سیدمیران سعی می‌کند کارهای خود را به طور کامل انجام بدهد و آن‌ها را ناتمام رها نکند (همان: ۷۰۷) (امتیاز ۲).

عبارت ۱۰: از آن‌جا که سیدمیران تمام سعی خود را بر اتمام کارها به‌کار می‌گیرد، برای او مهم است که قبل از استراحت، کارها را به‌پایان برساند (همان: ۷۱۱).
بر این اساس، حاصل امتیاز سیدمیران در بُعد باساختار عدد ۱۵ است.

۲.۷.۲ آهو

عبارت ۱: از آن‌جا که آهو با توجه به شرایط اجتماعی زن در آن جامعه تصمیم مهمی (که بتوان به آن اشاره کرد) نمی‌گیرد، شاید بتوان برای توضیح این عبارت به عبارت ۳ بُعد حسی درباره آهو اشاره کرد (امتیاز ۲).

عبارت ۲: نظم موجود در خانه سیدمیران که آهو با کدبانویی به انجام امور می‌پردازد، استدلال مناسبی برای تعلق گرفتن امتیاز ۲ به این عبارت است.

عبارت ۳: در رمان شوهر آهو خانم اشاره‌ای به این نشده که آهو این کار را انجام داده است (امتیاز صفر).

عبارت ۴: هنگامی که آهو تصمیم می‌گیرد همراه با سیدمیران به خانه ننه بی‌بی برود و با مخالفت سیدمیران روبه‌رو می‌شود کمی دل‌خور می‌شود؛ اما وقتی در آخرین لحظه نظر مخالف سیدمیران را می‌شنود، سکوت می‌کند و برای تغییر برنامه و به نشانه مخالفت اعتراض نمی‌کند. از آن‌جا که این سکوت به اطاعت زن از شوهر، حتی در صورت مخالفت، برمی‌گردد، امتیاز ۱ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۵: نظم موجود در خانه سیدمیران که شامل اتاق پذیرایی و آشپزخانه مرتب است، نشانه اثبات این عبارت درباره آهو است (امتیاز ۲).

عبارت ۶: آهو قبل از شروع هر کاری، به‌خصوص آشپزی و برگزاری مهمانی، مراقب است همه‌چیز آماده باشد (همان: ۱۹۹) (امتیاز ۲).

عبارت ۷: با توجه به توضیح این عبارت در قسمت مربوط به سیدمیران، امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۸: از آن‌جا که آهو برای برگزاری مهمانی‌ها از قبل وسایل خود را مهیا می‌کند تا در زمان برگزاری آن‌ها با بی‌نظمی روبه‌رو نشود، طبیعی است که دوست داشته باشد از برنامه‌ها مطلع باشد؛ اما گاهی پیش می‌آید که با تأخیر از برنامه‌ها مطلع می‌شود، که در این صورت، از هیچ تلاشی دریغ نمی‌کند و آثار ناراحتی در او دیده نمی‌شود (امتیاز ۱).

عبارت ۹: آهو هنگام حضور هما برای نخستین بار در خانه، مشغول آشپزی است که ابتدا کار را تمام می‌کند، سپس به سراغ همسر و مهمان می‌رود (همان: ۱۸۸). بدین ترتیب، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۱۰: در هیچ قسمتی از رمان شوهر آهو خانم به طور مستقیم اشاره‌ای به این موضوع نشده است؛ اما انضباط آهو در امور خانه، حتی در مهمانی‌های شلوغ سیدمیران، می‌تواند استدلال مناسبی برای دادن امتیاز ۲ به این عبارت باشد. بدین ترتیب، عدد ۱۴ حاصل امتیاز آهو در بُعد باساختار محسوب می‌شود.

۳.۷.۲ هما

عبارت ۱: از بزرگ‌ترین تصمیماتی که هما در این رمان می‌گیرد رفتن به کلاس خیاطی است که تا سیدمیران را راضی نمی‌کند دست‌بردار نیست (امتیاز ۲).

عبارت ۲: زندگی آزاد و بی‌قید هما از یک سو باعث رد این مطلب درباره او می‌شود، اما از سوی دیگر، گاهی به‌خوبی از عهده نظم محیط زندگی‌اش برمی‌آید که بر همین اساس، می‌توان امتیاز ۱ را برای این عبارت در نظر گرفت.

عبارت ۳: هما برای برنامه‌ریزی و انجام‌دادن کارها فهرستی تهیه نمی‌کند (امتیاز صفر).
عبارت ۴: هما، در آخرین صفحات رمان، هنگامی که تصمیم دارد با سیدمیران کرمانشاه را ترک کند، به روش خود رفتار می‌کند. آمدن آهو و بازگرداندن سیدمیران به خانه در آخرین لحظه تغییری در تصمیم او ایجاد نمی‌کند؛ به طوری که با البرز (راننده ماشین) تصمیم خود را عملی می‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۵: همان‌طور که قبل از این هم اشاره شد، هما بر خلاف آهو توجه چندانی به مرتب‌بودن وسایل و جاگیری آنها در مکان مخصوص خود ندارد؛ اما از آن‌جا که افغانی هنگام توصیف اتاق او از آشفتگی آن نیز سخنی به‌میان نمی‌آورد، امتیاز ۱ به این سؤال تعلق می‌گیرد.

عبارت ۶: هما قبل از رفتن به کلاس خیاطی با آگاهی از امکانات لازم درصدد یادگیری اعداد و اندازه‌گیری برمی‌آید (همان: ۴۱۹) (امتیاز ۲).

عبارت ۷: همان‌طور که در همین عبارت مربوط به سیدمیران گفته شد، امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۸: گاهی، هما آن‌چنان آزادانه و بی‌تکلف رفتار می‌کند که به‌نظر نمی‌رسد اطلاع

از برنامه‌ها اهمیت چندانی برای او داشته باشد و در آن صورت ناراحتی برایش پیش بیاید (امتیاز صفر).

عبارت ۹: هما بر خلاف این عبارت، پس از مدتی، از رفتن به کلاس خیاطی صرف‌نظر می‌کند (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: هما در هیچ قسمتی از رمان این‌طور رفتار نمی‌کند (امتیاز صفر). بدین ترتیب، حاصل امتیاز هما در این بُعد عدد ۸ است.

۸.۲ منعطف (P)

۱. من فردی منعطف و انطباق‌پذیر هستم. اگر در آخرین لحظه تغییری ایجاد شود، خودم را با آن مطابقت می‌دهم؛
۲. من می‌توانم از یک کاری به کار دیگری بروم؛
۳. دوست دارم پروژه‌های جدیدی را شروع کنم. معمولاً قبل از تمام‌کردن پروژه قبلی به سروقت پروژه بعدی می‌روم؛
۴. طبق برنامه بودن برای من مهم‌ترین چیز زندگی نیست؛
۵. من معمولاً فهرست کارهایی را که باید انجام بدهم تهیه نمی‌کنم؛
۶. اغلب سعی می‌کنم تا ضرب‌الاجل نزدیک شود و بعد پروژه را تمام می‌کنم؛
۷. طرز سازمان‌دادن به اتاق یا دفتر کارم در نظر دیگران نمونه آشفته‌گی است؛
۸. مجبور نیستم که کارم را تمام کنم تا بتوانم آرام بگیرم و استراحت کنم؛
۹. اصولاً دیگران به من می‌گویند که دقیقه نودی هستم؛
۱۰. من از چیزهای غیرمنتظره لذت می‌برم (زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۰: ۸۶).

۱.۸.۲ سیدمیران

عبارت ۱: با توجه به عبارت ۴ بُعد باساختار درباره سیدمیران، زمانی که آهو در آخرین لحظه، برنامه فرار سیدمیران با هما را بر هم می‌زند با سکوت سیدمیران روبه‌رو می‌شود که این اعتراض نکردن می‌تواند نشان‌دهنده انطباق او با اتفاق جدید باشد؛ یا هنگام تغییر تاریخ جلسه اصناف نانوايي که با موافقت او برگزار می‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۲: سیدمیران هنگام آشنایی با هما و حل مشکل او آن‌قدر درگیر این مسئله می‌شود که نمی‌تواند به اوضاع نانوايي و حتی آهو و فرزندان توجه کند. بنابراین، او

نمی‌تواند به راحتی از یک کار به کار دیگر بپردازد. ابتدا باید یک کار را تمام کند و سپس سراغ کار بعدی برود (امتیاز صفر).

عبارت ۳: بنا بر توضیحات عبارت ۹ و ۱۰ بُعد با ساختار مربوط به سیدمیران، امتیاز این عبارت صفر است.

عبارت ۴: با شناختی که از سیدمیران به دست آمده است مهم‌ترین مسئله زندگی او طبق برنامه بودن نیست (امتیاز ۲).

عبارت ۵: با توجه به توضیحات عبارت ۳ بُعد با ساختار همین شخصیت، عدد صفر امتیاز او در این عبارت است.

عبارت ۶: بر اساس مطالبی که در توضیح عبارت ۹ و ۱۰ بُعد با ساختار مطرح شد، امتیاز این عبارت نیز صفر است.

عبارت ۷: از توصیفات افغانی درباره نانوائی و اتاق سیدمیران چنین موضوعی به ذهن مخاطب متبادر نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۸: از آنجا که این عبارت نیز بر خلاف عبارت ۱۰ بُعد با ساختار مطرح شده، آشکار است که امتیاز آن عدد صفر است.

عبارت ۹: همان‌طور که در توضیح عبارت‌های ۹ و ۱۰ بُعد با ساختار مطرح شد، سیدمیران سعی در اتمام کارها پیش از استراحت دارد (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: هر اتفاق غیرمنتظره برای سیدمیران خوشایند نیست، زیرا او قبل از ازدواج، هنگام دیدن هما در خیابان، حس خوب و خوشایندی پیدا می‌کند (افغانی، ۱۳۹۰: ۹۲)؛ اما آمدن هما هنگامی که او در کنار آهوست، اتفاقی غیرمنتظره و ناخوشایند برایش محسوب می‌شود (همان: ۵۴۸) (امتیاز ۱).

۲.۸.۲ آهو

عبارت ۱: تنها تغییری که در آخرین لحظه برای آهو در این رمان پیش می‌آید، مخالفت سیدمیران برای رفتن به خانه ننه بی بی است که او خود را با آن تطبیق می‌دهد. البته نباید فراموش کرد که این مسئله به تابعیت زن از مرد خانه مربوط می‌شود (امتیاز ۲).

عبارت ۲: آهو معمولاً برای انجام دادن امور خانه و در حین آشپزی تمام کارها را با هم انجام می‌دهد، اما این‌گونه نیست که به طور مستقل از کاری به کار دیگر برود (امتیاز صفر).

عبارت ۳: همان‌گونه که در عبارت ۹ بُعد با ساختار مطرح شد، این عبارت بر خلاف آن است و بنابراین، امتیاز صفر به آن تعلق می‌گیرد.

عبارت ۴: آشکار است که با وجود ازدواج سیدمیران با هما و بی‌توجهی‌اش به آهو، مهم‌ترین مسئله زندگی آهو طبق برنامه بودن نباشد (امتیاز ۲).

عبارت ۵: با توجه به امتیاز عبارت ۳ بُعد باساختار همین شخصیت، امتیاز این عبارت ۲ است.

عبارت ۶: آهو، در جایگاه زنی خانه‌دار و منضبط، به‌موقع و سر وقت از عهده انجام‌دادن کارها برمی‌آید (امتیاز صفر).

عبارت ۷: بنا بر توضیحات عبارت‌های قبلی مبنی بر پاکیزگی آهو، امتیاز این عبارت صفر است. افغانی نیز این مطلب را تأیید می‌کند (همان: ۱۹۱) (امتیاز صفر).

عبارت ۸: مفهوم این عبارت، بر خلاف عبارت ۱۰ باساختار است (امتیاز صفر).
عبارت ۹: بر اساس توضیحات عبارت‌های قبل، آشکار است که امتیاز این عبارت نیز صفر است.

عبارت ۱۰: اتفاقات غیرمنتظره‌ای که در زندگی آهو رخ می‌دهد هم خوشایند است و هم ناخوشایند. طبیعی است که شنیدن خبر رفتن سیدمیران با هما از زبان همسایه‌ها (همان: ۲۵۷) برای او ناخوشایند است. اما از طرفی شنیدن خبر طلاق هما از سیدمیران لذت‌بخش‌ترین خبری است که می‌تواند بشنود (همان: ۲۶۶) (امتیاز ۱).

۳.۸.۲ هما

عبارت ۱: اگرچه آهو در آخرین لحظه رفتن سیدمیران از کرمانشاه او را به خانه برمی‌گرداند، هما از تصمیم خود منصرف نمی‌شود و با این تغییر کنار نمی‌آید (امتیاز صفر).
عبارت ۲: از آن‌جا که هما گاهی به خانه‌داری و خیاطی و گاهی به کارهای دیگر مشغول است، امتیاز ۲ به این عبارت تعلق می‌گیرد.

عبارت ۳: این عبارت بر خلاف عبارت ۹ بُعد باساختار است (امتیاز ۲).
عبارت ۴: طبق برنامه بودن، برای هما، با توجه به تجدد و سرکشی‌ای که در صفحات رمان درباره او توصیف شده، مهم‌ترین مسئله محسوب نمی‌شود (امتیاز ۲).
عبارت ۵: هما در هیچ قسمت از رمان برای انجام‌دادن کارهای خود فهرستی تهیه نمی‌کند (امتیاز ۲).

عبارت ۶: کار هما در دوختن لباس و برخی اوقات در انجام‌دادن کارهای خانه به آخر وقت و نزدیک شدن به ضرب‌الاجل نمی‌انجامد (امتیاز صفر).

عبارت ۷: هما با وجود گردش‌های مکرر و انجام‌دادن کارهای خانه، اتاقی بی‌نظم و نامرتب ندارد که بتوان آن را نمونه آشفستگی دانست (امتیاز صفر).

عبارت ۸: کم‌توجهی هما به انجام‌دادن کارها (بر خلاف آهو) حاکی از این است که او اهمیت چندانی به تمام‌شدن کارها قبل از استراحت نمی‌دهد (امتیاز ۲).

عبارت ۹: از توصیفات افغانی دربارهٔ هما چنین برداشتی استنباط نمی‌شود (امتیاز صفر).

عبارت ۱۰: هما نیز مانند دو شخصیت دیگر، بنا به نوع اتفاق، گاهی احساس شادمانی می‌کند و لذت می‌برد (دیدن سیدمیران در خیابان)؛ و گاهی برعکس، حس بدی در او ایجاد می‌شود (دیدن سیدمیران در اتاق آهو) (امتیاز ۱).

با توجه به امتیازات به‌دست‌آمده در دو بُعد باساختار و منعطف سه شخصیت سیدمیران، آهو، و هما حاصل امتیاز بُعد باساختار شخصیت سیدمیران و آهو بیش‌تر، و حاصل امتیاز هما در بُعد منعطف بیش‌تر است. بدین ترتیب، سومین بُعد تیپ شخصیتی سیدمیران و آهو، باساختار، و بُعد سوم تیپ شخصیتی هما منعطف است. جدول ذیل اختلاف امتیاز این دو بُعد را نشان می‌دهد.

باساختار	سیدمیران	آهو	هما	منعطف	سیدمیران	آهو	هما
عبارت ۱	۲	۲	۲	عبارت ۱	۲	۲	۰
عبارت ۲	۲	۲	۱	عبارت ۲	۰	۰	۲
عبارت ۳	۱	۰	۰	عبارت ۳	۰	۰	۲
عبارت ۴	۱	۱	۲	عبارت ۴	۲	۲	۲
عبارت ۵	۲	۲	۱	عبارت ۵	۰	۲	۲
عبارت ۶	۲	۲	۲	عبارت ۶	۰	۰	۰
عبارت ۷	۰	۰	۰	عبارت ۷	۰	۰	۰
عبارت ۸	۱	۱	۰	عبارت ۸	۰	۰	۲
عبارت ۹	۲	۲	۰	عبارت ۹	۰	۰	۰
عبارت ۱۰	۲	۲	۰	عبارت ۱۰	۱	۱	۱
جمع امتیاز	۱۵	۱۴	۸	جمع امتیاز	۵	۷	۱۱

بدین ترتیب، پس از بررسی هشت بُعد مذکور درباره سه شخصیت اصلی رمان شوهر آهو خانم، تیپ شخصیتی سیدمیران، آهو، و هما بدین قرار است:

سیدمیران: برون‌گرا، حسی، فکری، باساختار (ESTJ). بر این اساس، این افراد سعی می‌کنند کارهای خود را به بهترین نحو انجام دهند؛ به طوری که می‌توان روی حرف آن‌ها حساب کرد؛ رفتاری مسئولانه دارند و ساختار را به بی‌برنامگی ترجیح می‌دهند. اجتماعی، دوست، و مهربان‌اند و از آن‌جا که سعی نمی‌کنند شخصیت واقعی خود را پنهان کنند، شناخت آن‌ها آسان است.

آهو: برون‌گرا، حسی، احساسی / فکری، باساختار (ESFJ). آهو و افراد دارای چنین ویژگی‌هایی از ارزش‌های سنتی و اصول اخلاقی پیروی می‌کنند؛ در تصمیم‌گیری مسائل، گاهی احساسی و گاهی منطقی عمل می‌کنند؛ افرادی همدل و مهربان‌اند و خواهان کمک به دیگران و پای‌بند به وظایف و تعهدات خود. «یونگ معتقد است که این تیپ در بین زنان بیش‌تر از مردان یافت می‌شود» (شولتز و دیگران، ۱۳۸۶: ۱۱۹).

هما: برون‌گرا، حسی، فکری، منعطف (ESTP). تیپ شخصیتی هما به گونه‌ای است که تمرکز او بر لذت و خشنودی از دنیای اطراف است. او ترجیح می‌دهد به سمت دنیای عملی پیش برود و معاشرتی باشد. همچنین، علاقه‌ای به برنامه‌ریزی درباره آینده ندارد.

بدین ترتیب، رفتارهایی که از این سه شخصیت مطابق با پژوهش مایرز-بریگز به دست آمد، با شخصیت‌پردازی علی محمد افغانی از این سه شخصیت در رمان شوهر آهو خانم کاملاً موافق و در مسیری یکسان قرار گرفته است. بنابراین، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که شخصیت‌های تعریف‌شده علی محمد افغانی با تحقیقات مایرز-بریگز هم‌خوانی دارد.

در پایان، ذکر این نکته ضروری است که چنین پژوهشی می‌تواند معیاری برای بررسی آثار ادبی دیگر از منظر عناصر روان‌شناسی اجتماعی باشد و از نگاه ظاهری افراد به آثار و نقد کلامی آن‌ها جلوگیری کند. اما جنبه کاربردی دیگری که از بررسی روان‌شناختی این اثر می‌توان برشمرد: علی محمد افغانی با نگارش رمان اجتماعی شوهر آهو خانم علاوه بر جذب مخاطب، با توصیفات جزئی‌ای که از حوادث ارائه می‌دهد قابلیت این نوع نقد درباره اثر خود را افزایش می‌دهد.

۳. نتیجه‌گیری

اگرچه مشخص کردن تیپ شخصیتی افراد با توجه به پیچیدگی آن امری دشوار

به نظر می‌رسد، برخی روان‌شناسان با مطرح کردن سؤالاتی به شناخت نسبی هر فرد دست می‌یابند. تیپ‌نمای «مایرز-بریگز» یکی از این آزمون‌ها محسوب می‌شود که با بررسی شخصیت‌های اصلی شوهر آهو خانم بر اساس آن، نتایج ذیل به دست آمد:

تیپ شخصیتی سیدمیران برون‌گرا، حسی، فکری، و باساختار است؛ این افراد سعی می‌کنند کارهای خود را به بهترین نحو انجام دهند؛ به گونه‌ای که می‌توان روی حرف آن‌ها حساب کرد. رفتاری مسئولانه دارند و ساختار را به بی‌برنامگی ترجیح می‌دهند. اجتماعی، دوست، و مهربان‌اند و از آن‌جا که شخصیت واقعی خود را پنهان نمی‌کنند، شناخت آن‌ها آسان است.

تیپ شخصیتی آهو برون‌گرا، حسی، فکری / احساسی، و باساختار است؛ بدین ترتیب آهو و همچنین افراد دارای چنین شخصیتی سعی می‌کنند از ارزش‌های سنتی و اصول اخلاقی پیروی کنند و در تصمیم‌گیری مسائل، گاهی احساسی و گاهی منطقی رفتار می‌کنند. نیز افرادی همدل و مهربان‌اند و خواهان کمک به دیگران و پای‌بند به وظایف و تعهدات خود.

تیپ شخصیتی هما برون‌گرا، حسی، فکری، و منعطف به دست آمد؛ بر این اساس، تیپ شخصیتی هما به گونه‌ای است که تمرکز او بر لذت و خشنودی از دنیای اطراف است. او ترجیح می‌دهد به سمت دنیای عملی پیش رود و معاشرتی باشد. همچنین، علاقه‌ای به برنامه‌ریزی درباره آینده ندارد.

منابع

- اسلامی ندوشن، محمدعلی (۱۳۴۰). «درباره شوهر آهو خانم»، بغما، ش ۱۱، س ۱۴.
- افغانی، علی محمد (۱۳۹۰). شوهر آهو خانم، تهران: نگاه.
- پروگرام، سیروس (۱۳۴۰). «نقد کتاب شوهر آهو خانم»، راهنمای کتاب، ش ۱۰، س ۴.
- توکلی مقدم، صفیه (۱۳۸۳). «جامعه‌شناسی رمان معاصر فارسی (شوهر آهو خانم، همسایه‌ها و جای خالی سلوچ)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی محمد غلام (پارسانسب)، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- زارعی محمودآبادی، حسن (۱۳۹۱). با چه تیپ شخصیتی ازدواج کنیم؟، تهران: دانژه.
- شولتز، دوان پی، سیدنی الن شولتز (۱۳۸۶). نظریه‌های شخصیت، ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: ویرایش. عباس‌زاده، ناصر (۱۳۸۷). «نقش و جایگاه زن در رمان شوهر آهو خانم»، چیستا، ش ۲۵۵ و ۲۵۴.

۱۲۴ بررسی تیپ شخصیتی شخصیت‌های رمان شوهر آهو خانم

- قربانی و رکلائی، معصومه (۱۳۸۹). «نقد جامعه‌شناسی بر رمان شوهر آهو خانم اثر علی محمد افغانی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی مریم خلیلی جهانتیغ، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- کوچکی، زهرا (بی‌تا). «بررسی سیمای زن در رمان شوهر آهو خانم»، فصلنامه اندیشه‌های ادبی، ش ۶، س ۲. گنجی، حمزه (۱۳۸۴). ارزشیابی شخصیت، تهران: ساوالان.

